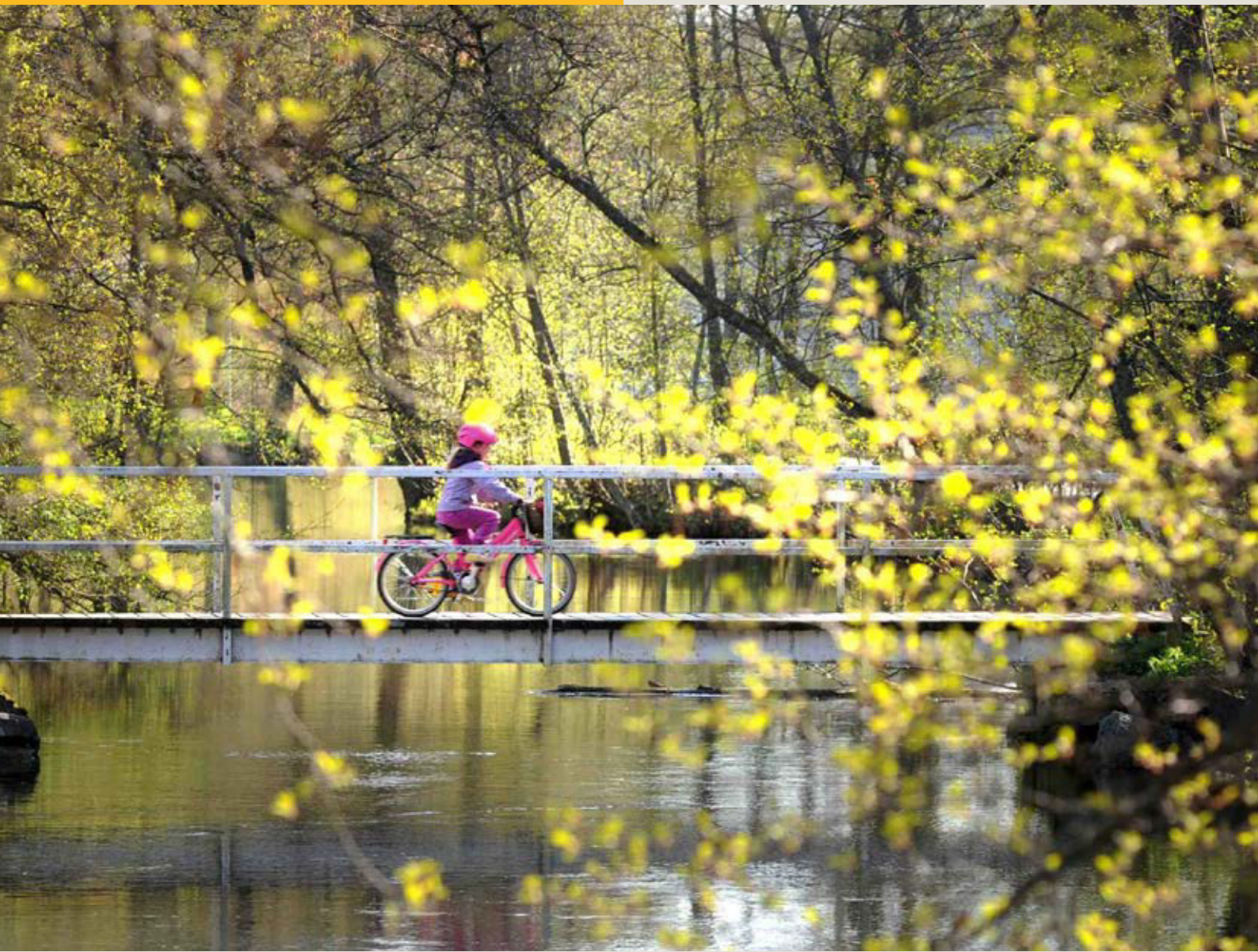

RASEBORG
RAASEPORI

RAASEPORI.FI

Raaseporin kaupungin esiopetuksen opetussuunnitelma 2020

Sivistyslautakunnan vahvistama 16.6.2020

SISÄLLYSLUETTELO

1. PAIKALLISEN OPETUSSUUNNITELMAN MERKITYS JA SEN LAATIMINEN.....	5
2.1 Arvoperusta.....	6
2.2 Oppimiskäsitys.....	7
2.3 Laaja-alainen osaaminen	8
2.4 Vuosiluokkakokonaisuuksien erityispiirteet	9
3. KASVUA JA OPPIMISTA TUKEVA TOIMINTAKULTTUURI	10
3.1 Toimintakulttuurin kehittämisen periaatteet	11
3.2 Tavoitteiden täsmennys ja esikoulujen kehittämistyö	12
3.3 Muut hyvää ja turvallista esikoulupäivää tukevat toimet	13
3.3.1 Ateriat.....	13
3.3.2 Esikoulukuljetukset	14
3.4 Yhteistyö esiopetuksessa, sekä siirtymävaiheissa	14
3.4.1 Yhteistyö huoltajien kanssa.....	14
3.4.2 Yhteistyö alkuopetuksen kanssa	15
3.4.3 Yhteistyö muiden toimijoiden kanssa	16
4. ESIOPETUKSEN TOTEUTTAMISEN PERIAATTEET.....	16
4.1 Monipuoliset oppimisympäristöt.....	16
4.2 Monipuoliset työtavat	17
4.3 Eheytetty opetus.....	17
4.4 Lapsen mielenkiinnon kohteet – lapsen osallisuus.....	17
4.5 Esiopetuksen yhteiset tavoitteet ja viisi oppimiskokonaisuutta	18
1. Ilmaisun monet muodot.....	19
2. Kielen rikas maailma	21
3. Minä ja meidän yhteisömme.....	22
4. Tutkin ja toimin ympäristössäni	23
5. Kasvan ja kehityn.....	25

4.6 Kieleen ja kulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä	26
4.6.1 Muunkieliset, sekä monikieliset lapset	26
4.7 Arviointi.....	27
4.7.1 Dokumentaatio	28
4.7.2 Henkilökunnan, huoltajien ja lapsen tekemä arviointi	28
4.7.3 Osallistumistodistus esiopetuksesta	29
5. LAPSEN KASVUN JA OPPIMISEN TUKI	29
5.1 Ennaltaehkäisevän työn ja varhaisen panostuksen strategiat	29
5.2 Eriyttäminen.....	30
5.3 Siirtymävaiheita tukevien keskustelujen periaatteet	31
5.4 Tukitasot esiopetuksessa.....	32
5.4.1 Yleinen tuki.....	33
5.4.2 Tuki lapselle, jonka äidinkieli on muu kuin ruotsin- tai suomenkieli	33
5.4.3 Tehostettu tuki.....	34
5.4.3.1 Tehostetun tuen pedagoginen arvio.....	34
5.4.3.2 Tehostetun tuen oppimissuunnitelma.....	34
5.4.4 Erityinen tuki	35
5.4.4.1 Pedagoginen selvitys.....	35
5.4.4.2 Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS).....	35
5.5 Pidennetty oppivelvollisuus	36
5.5.1 Pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin kuuluvien lasten tukeminen	36
6. OPPILASHUOLTO	38
6.1 Yhteisöllinen oppilashuolto	38
6.2 Yksilökohtainen oppilashuolto.....	39
6.3. Oppilashuollon järjestäminen	39
6.3.1 Oppilashuoltoryhmät	39
6.4 Oppilashuollon ohjausryhmä.....	40
6.5 Esikoulun oppilashuoltoryhmä	41

6.6 Yhteistyö ja tiedottaminen	42
6.7 Monialainen yhteistyö	42
6.7.1 Koulukuraattorin tehtävät oppilashuollossa	42
6.7.3 Psykologin tehtävät oppilashuollossa	43
6.7.4 Keskustelut ja konsultaatiot	44
6.8 Muu monialainen yhteistyö	44
6.8.1 Lastensuojelu	44
6.9 Ennaltaehkäisevä työ esikoulun oppilastyöryhmässä	44
6.10 Oppilashuollon kokonaistarve ja käytettävissä olevat oppilashuoltopalvelut	46
6.11 Yhteisöllinen oppilashuolto	46
6.11.1 Yhteistyö koulutuksen siirtymävaiheissa ja oppilaanohjauksessa	46
6.12 Yhteistyö ja käytänteet esikouluympäristön terveellisuuden ja turvallisuuden sekä esikoulu yhteisön hyvinvoinnin tarkastuksissa	47
6.12.1 Päiväkodinjohtajan tehtävä turvallisen ja hyvinvoivan esikoulu yhteisön luomisessa	48
6.12.2 Päiväkodinjohtajan tehtävä esikoulu ympäristössä tehtävissä tarkastuksissa	48
6.13 Onnettomuuksien ennaltaehkäisy, ensiavun järjestäminen ja lasten hoitoon ohjaaminen	48
Viihtyisän ja turvallisen esikouluruokailun järjestäminen	48
Koulukuljetusten odotusaikoja ja turvallisuutta koskevat ohjeet	48
Kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän ehkäiseminen ja siihen puuttuminen	49
Esikoulun kriisiryhmä	51
Kuolemantapaus esikoulussa	52
Lapsi katoaa päiväkodista	52
Aseellinen uhka	53
Pommiuhka puhelimessa	53
Pommiuhka sähköpostilla tai tekstiviestillä	53
Vakava onnettomuus tai sairastuminen	53
Tulipalo	54
6.14 Johtamisen periaatteet, yhteistyö sekä työn- ja vastuunjako kriisitilanteissa ja niihin varautumisessa	54

Sivistystoimen kriisiryhmä.....	54
Kaupungin kriisivalmiuden johtoryhmä	54
6.15 Sisäisen ja ulkoisen sekä koulun ja opetuksen järjestäjän välisen tiedottamisen ja viestinnän periaatteet	54
6.16 Miten psykososiaalinen tuki ja jälkihoito järjestetään.....	55
6.17 Yksilökohtaisen oppilashuollon järjestäminen	56

Esiopetuksen opetussuunnitelmaan kytkeytyvät muut suunnitelmat Raaseporin kaupungissa

Raaseporin kaupungin perusopetuksen opetussuunnitelma
Raaseporin kriisi- ja turvallisuussuunnitelma
Raaseporin kaupungin Varhaiskasvatussuunnitelma
Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma
Raaseporin kaupungin Esikoulun kolmiportaisen tuen käsikirja
Raaseporin kaupungin Esikoulun oppilashuollon käsikirja

1. PAIKALLISEN OPETUSSUUNNITELMAN MERKITYS JA SEN LAATIMINEN

Opetussuunnitelman perusteet perustuvat perusopetuslakiin ja – asetukseen, sekä valtioneuvoston esiopetuksen tavoitteita määrittävään asetukseen. Paikallinen opetussuunnitelma laaditaan Opetushallituksen antaman valtakunnallisen Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014 asiakirjan mukaan. Näiden perusteiden tehtävänä on tukea ja ohjata toimintaa ja esiopetusta, sekä edistää yhtenäisen ja yhdenvertaisen esiopetuksen toteutumista.

Paikallinen opetussuunnitelma on tärkeä osa ohjausta. Se kuvaa ja ohjaa niin kansallisten tavoitteiden kuin paikallisten tavoitteiden ja tärkeinä pidettyjen tehtävien toteuttamista. Paikallinen opetussuunnitelma antaa yhtenäisen perustan ja suuntaviivat päivittäiselle työlle esikoulussa. Se on strateginen ja pedagoginen väline, joka ohjaa opetuksen järjestäjän ja esikoulujen työtä. Opetussuunnitelma yhdistää esikoulujen toiminnan muuhun paikalliseen lasten kasvua, oppimista ja hyvinvointia tukevaan paikalliseen toimintaan.

Paikallisten opetussuunnitelmien laatimisessa on Raaseporissa kiinnitetty huomiota lapsen oppimispolun jatkumoon esikoulusta perusopetukseen ja sieltä lukio-opetukseen. Näiden eri koulutusasteiden paikallisiin opetussuunnitelmiin sisältyy siksi myös yhteisesti määriteltäviä osia. Jatkuvuutta edistävät erityisesti kirjaukset arvoperustan, oppimisenäkemyksen, pedagogisen ympäristön ja työtapojen suhteen, sekä toimintakulttuurin kehittämisessä.

Raaseporin kaupungin esiopetuksen opetussuunnitelma sisältää kaikille kaupungin esikouluille yhteisiä osia. Opetussuunnitelman tulee olla kaikkien esikouluissa työskentelevien kasvattajien työväline. Esikouluyksiköiden tulee vuosittain laatia lukuvuosisuunnitelma, jossa kuvataan kuinka yksikössä toteutetaan käytännössä opetussuunnitelman teemat. Esikoulujen koko henkilökunnan tulee osallistua yksikkökohtaisten lukuvuosisuunnitelmien laatimiseen, mutta vastuu tästä on varhaiskasvatuksen opettajalla. Lukuvuosisuunnitelman pohja on sama kaikille esikouluille. Varhaiskasvatuspäällikkö hyväksyy lukuvuosisuunnitelmat vuosittain.

Esikoulun henkilökunnan tulee osallistua työhön toteuttamalla opetussuunnitelman sisältöjä arjessa ja noudattamalla suunnitelman yhteisiä suuntaviivoja. Päiväkodinjohtaja johtaa työtä ja vastaa siitä, että toimintaa arvioidaan ja kehitetään.

2. ESIOPETUKSEN TEHTÄVÄ JA YLEISET TAVOITTEET

Perusopetuslain mukaisesti tulee lapsen vuotta ennen oppivelvollisuuden alkamista osallistua esiopetukseen tai muuhun esiopetuksen tavoitteet saavuttavaan toimintaan. Huoltaja vastaa lapsen osallistumisesta, eikä kunnalla ole valvontavelvollisuutta. Kun lapsi on aloittanut esiopetuksessa, tulee lapsen lähtökohtaisesti osallistua kaikkeen toimintaan.

Maksuton, 760 tunnin laajuinen esiopetus on Raaseporin kaupungissa osa varhaiskasvatusta. Esiopetusta johtavat päiväkodinjohtajat. Useimmat esikoulut toimivat päiväkodeissa. Jotta yhä enenevässä määrin mahdollistettaisiin esi- ja alkuopetuksen yhteistyö on tavoitteena, että tulevaisuudessa esikoulut toimisivat koulujen kanssa yhteisissä rakennuksissa. Mikäli lapsi osallistuu esikoulun lisäksi varhaiskasvatukseen, tulee päivän muodostaa lapsen näkökulmasta yhtenäinen kokonaisuus. Täydentävää päivähoitoa tarjotaan pääasiassa samassa ryhmässä kuin esiopetusta.

2.1 Arvoperusta

Kaikki lapset/oppilaat ovat ainutlaatuisia, ja jokaisella on oikeus hyvään opetukseen. Esiopetuksen arvoperusta rakentuu ihmisyyden, tasavertaisuuden, demokratian, kestävä elämäntavan ja sivistyksen periaatteille. Kulttuurinen monimuotoisuus on rikkaus.

Alla olevassa kuvassa näkyvät lasten mielipiteet tärkeistä arvoista Raaseporin esiopetuksessa.

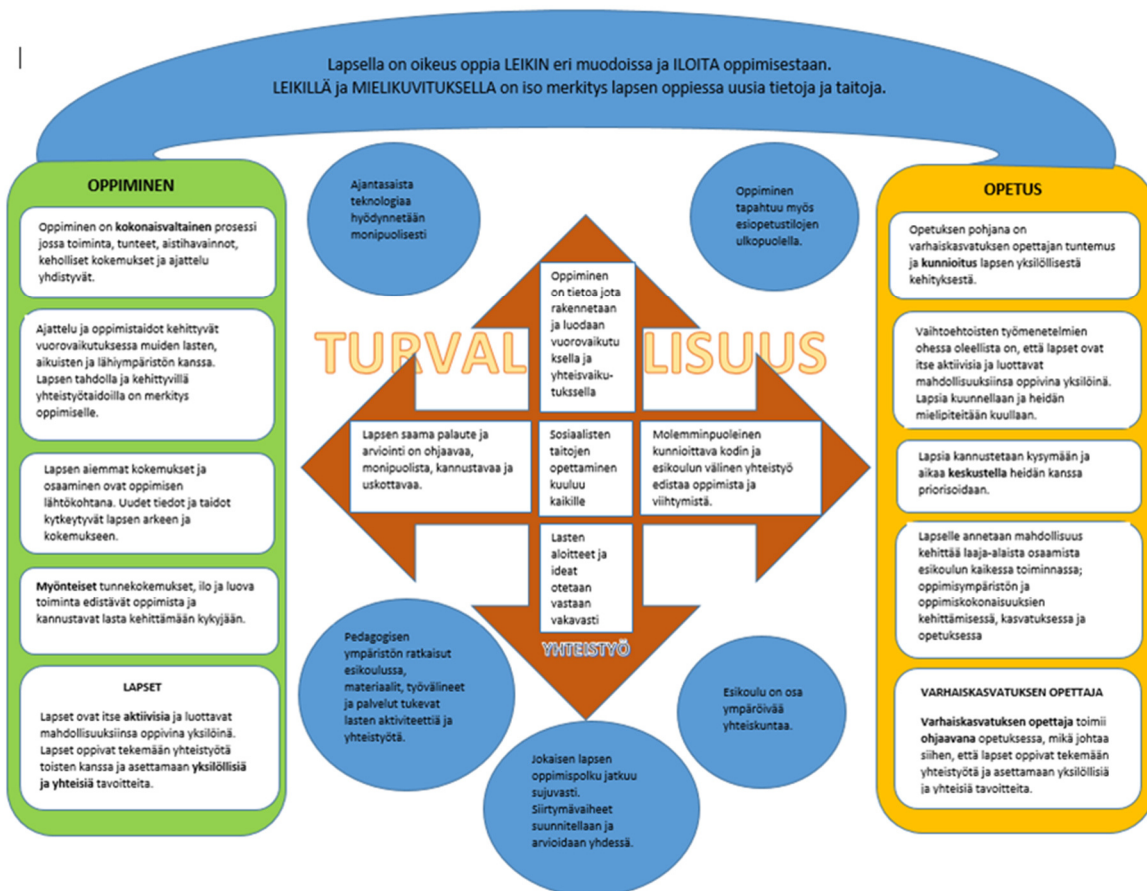
Huoltajien mielipiteet Raaseporin esikoululle ja perusopetukselle tärkeistä arvoista seuraavassa kuvassa (sanojen koko ilmaisee tärkeysjärjestyksen).

Arvoperustaa pohditaan ja arvioidaan esikouluryhmissä vuosittain, sekä huoltajille suunnatuilla esiopetuksen arviointikyselyillä.

2.2 Oppimiskäsitys

Oheinen kuvio konkretisoi esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaista oppimiskäsitystä:

2.3

Laaja-alainen osaaminen

Laaja-alaisen osaamisen sisältöjen erityispiirteet esikoulussa ja eri luokka-asteilla:

osaamisalue	esikoulu	luokat 1-2	luokat 3-6	luokat 7-9
K1 Ajattelu ja oppiminen	Kehittää kykyään omaksua uutta tietoa ja ohjata omaa oppimistaan, uskaltaa kokeilla itselleen vaativia asioita, uskaltaa kysyä ja kyseenalaistaa. Kehittää muistia ja mielikuvitusta. Vahvistaa uskoa ja iloa omasta osaamisesta. Ajattelu ja oppimisen valmiudet kehittyvät vuorovaikutuksessa toisten kanssa.	Oppii tekemään havaintoja, tiedostaa oppimaan oppimisen perusteet, rohkaistuu asettamaan kysymyksiä, saa ohjausta ilmaisemaan oman mielipiteensä.	Oppii etsimään löytämään ja tuottamaan tietoa yksin ja ryhmässä, tekee yksinkertaisia johtopäätöksiä, suhtautuu kriittisesti tietoon, saa ohjausta oman oppimistyylin tunnistamiseen ja siihen sopivien työtapojen valitsemiseen, yksinkertaisten hypoteesien asettaminen ja niiden testaaminen.	Oppii tuottamaan, arvioimaan, muokkaamaan ja hyödyntämään tietoa; rohkaistuu tiedon tarkastelemiseen eri näkökulmista; johtopäätösten vetäminen, informaation totuusarvon punnitseminen yhdessä ja yksin; oman tietämyksen reflektointi; omien mielipiteiden analysointi, ilmaiseminen ja puolustaminen; hypoteesien asettamisen ja testaamisen harjaannuttaminen; johtopäätösten tekeminen ja esittäminen.
K2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu	Harjoittaa kuuntelutaitoaan, erilaisten näkökulmien tunnistamista ja ymmärtämistä. Harjoittaa yhteistyökykyään ja kommunikaatiota, ohjataan ystävällisyyteen ja hyviin käytöstapoihin. Saa tutustua lähiympäristöön ja sen kulttuuriseen monimuotoisuuteen.	Oppii tuntemaan elinympäristöään ja sen kulttuuriperintöä sekä omia sosiaalisia, kulttuurisia, uskonnollisia, katsomuksellisia ja kielellisiä taitojaan; ohjataan empatiaan, toisten arvostamiseen ja kunnioittamiseen sekä harjaantumaan sosiaalisissa valmiuksissa.	Omaksuu tietoa Suomen kulttuurisesta ja katsomuksellisesta perinteestä, ihmisoikeuksista ja muiden kulttuurien katsantokannoista, kehittyä arvostamaan erilaisia ihmisryhmiä ja kansoja, saa mahdollisuuksia pohtia erilaisia mielipiteitä ja moraalisia kysymyksiä, osoittaa empatiaa ja toimii eettisesti.	Tietämys kansainvälisestä kulttuuriperinnöstä, perinteet, historiallisten tapahtumien seuraukset ja jäljet nyky yhteiskunnassa, tarjotaan mahdollisuuksia kulttuurikokemuksiin ja -tulkintoihin, kulttuuriperinnön ja kulttuurin tutkiminen.
K3 Itsensä huolehtiminen ja arjen taidot	Oppii vastuunottoa itsestä ja toisista, tavaroistaan ja yhteisestä ympäristöstä tekemällä kestävä elämäntavan mukaisia valintoja, sekä suhtautuu myönteisesti tulevaisuuteen	Saa ohjausta ravinnon ja liikunnan merkityksestä terveydelle, oman toiminnan ja tekojen sekä niiden seurausten ymmärtäminen, tunnetaitojen kehittäminen,	Oman toiminnan seurausten ymmärtäminen ja sen mukaan toimiminen, terveyteen ja hyvinvointiin myönteisesti/ kielteisesti vaikuttavien asioiden ymmärtäminen, empatian ja ymmärryksen osoittaminen niille ihmisille, joiden	Tietämys teknologiasta, sen kehityksestä ja vaikutuksista eri aloilla; järkevien teknologisten valintojen tekeminen ja niiden pohtiminen; oman talouden suunnittelu ja hoitaminen, omien oikeuksiensa ja velvollisuuksiensa tunnistaminen kuluttajana, eettisten ja kestävien
K4 Monilukutaito	Lasta kannustetaan tutkimaan, käyttämään ja tuottamaan erilaisia tekstejä tai ilmaisumuotoja (kirjallisia, suullisia, audiovisuaalisia ja digitaalisia) alkavan lukutaidon, numeerisen lukutaidon, kuvallukutaidon ja mediaosaamisen puitteissa	Lyhyehköjen tekstien lukeminen ja kirjoittaminen, tekstin ja kuvan yhdistäminen tiedolliseksi kokonaisuudeksi eri oppiaineissa, yksinkertaisten kuvien tulkitseminen, lähiympäristön yksinkertaisten symbolien tunnistaminen.	Monipuolisiin teksteihin tutustuminen, tekstien etsiminen, lukeminen, tulkitseminen ja tuottaminen eri yhteyksissä, tekstin, kuvan, puheen ja liikkeen yhdistelyn valmiuksien harjaannuttaminen erilaisissa esityksissä eri oppiaineissa; tekstin, kuvan ja äänen hyödyntäminen eri tarkoituksissa ja mainoksissa.	Multimodaalisten valmiuksien harjaannuttaminen ja niiden analysointi, hyödyntäminen, käyttäminen ja muokkaaminen eri tilanteissa, eri kulttuurien monimuotoisten perinteiden tunteminen, millaisissa tarkoituksissa multimodaalisuutta hyödynnetään.
K5 Tieto- ja viestintäteknologian osaaminen	Tutustuu erilaisiin TVT- välineisiin, palveluihin, sekä peleihin, jotka tukevat lapsen kommunikaatio-, oppimis- ja lukemisen ja kirjoittamisen valmiuksia	Ks. oppilaan taitotasot TVT-suunnitelmassa	Ks. oppilaan taitotasot TVT-suunnitelmassa	Ks. oppilaan taitotasot TVT-suunnitelmassa
K6 Työelämätaidot ja yrittäjyys (ei koske esiopetusta)		Tunnistaa lähiympäristön eri ammattiryhmiä	Tunnistaa eri ammattiryhmiä ja ymmärtää niiden merkityksen toimivassa yhteiskunnassa, ymmärtää, että ammatit ovat ihmisten luomia ja että ne kehittyvät ihmisten tarpeista, ammattien jatkuva ja luova kehittyminen, omaaloitteellisuuden oppiminen, yksinkertaisten palveluiden ja tuotteiden luominen yksin ja yhdessä ryhmän kanssa sekä niiden multimodaalinen kommunikointi.	Eri ammateissa tarvittavien tietojen ja valmiuksien tunteminen, yhteiskunnan eri työtehtäviin tutustuminen käytännössä, työn taloudellisen arvon ymmärtäminen, oman ja perheen talouden suunnittelu ja ennakointi, hankkia pidempiaikaista kokemusta jonkin tuotteen tai palvelun luomisesta ja myymisestä, työprosessin ja tuotteen laadun yhteys tulokseen ja menestykseen.
K6 Esiopetus Osallistuminen ja vaikuttaminen K7 Perusopetus Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävä tulevaisuuden rakentaminen	Saa olla osallinen toiminnan suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa. Oppii arvostamaan yhteisten sääntöjen, sopimusten ja luottamuksen merkityksen. Demokraattisen ja kestävä tulevaisuuden perusta luodaan.	Demokraattisen toiminnan sääntöihin ja toteutumiseen tutustuminen oppilaskuntatoiminnan kautta, käytännön toiminnan myötä syntyvä luonnon ja kaiken elollisen arvostaminen, arjen yksinkertaiset toimet kestävä elämäntavan hengessä.	Demokratian periaatteisiin tutustuminen oppilaskuntatoiminnan kautta, enemmistö päätösten kunnioittaminen, perustellun mielipiteen julkinen ilmaiseminen, asiallisen keskustelun ja argumentoinnin oppiminen, toisten mielipiteiden kunnioittaminen, vastuun ottaminen omasta koulutyöstä ja opiskelusta, kierrätyksen ja ympäristönsuojelun keskeisten periaatteiden oppiminen.	Saada mahdollisuuksia neuvotella, välittää ja ratkaista ristiriitoja, syventyä tasa-arvon tasavertaisuuden, oikeudenmukaisuuden ja kestävä sosiaalisen pääoman käsitteisiin, tuntee kansalaisyhteiskunnan erilaiset vaikutuskeinot, median rooli ja vaikutusvalta, ymmärtää miten aikaisempi yhteiskuntakehitys ja ympäristöpolitiikka vaikuttavat tämän päivän yhteiskuntaan, luonnonuojelun kehitys ja globaali ympäristövaikuttaminen.

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet kirjataan esikoulujen lukuvuosisuunnitelmiin ja tavoitteiden toteuttamista seurataan ja arvioidaan.

2.4 Vuosiluokkakokonaisuuksien erityispiirteet

Oppimisympäristöjen ja työtapojen valinnan, käytön ja kehittämisen paikallinen ohjaus määritellään alla olevassa kuvauksessa esiopetuksen erityispiirteistä. Esikoulujen lukuvuosisuunnitelmissa kuvataan yksittäisten esikoulujen työtavat ja oppimisympäristöt. Alla olevassa koosteessa kuvataan myös laaja-alaisiin oppimiskokonaisuuksiin liittyvä opetus ja toiminta. Järjestelyt ja toimenpiteet, joiden avulla tuetaan ja seurataan laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden toteutumista, tehdään matriisin avulla. Esikoulut laativat kuvaukset lukuvuosisuunnitelmaan sen mukaan.

YKSILÖNÄ YHTEISÖSSÄ	
	<p>Koululaiseksi kehittyminen "Esikoulun erityistehtävä on antaa lapselle valmiudet kehittää positiivinen kuva itsestään oppivana yksilönä, sekä jatkuvasta työstä ja oppimisesta"</p>
<p>OPPIMISYMPÄRISTÖ</p>	<ul style="list-style-type: none"> ○ pedagogisesti joustavat kokonaisuudet ○ mahdollisuuksia leikkiin ja luoviin ratkaisuihin ja asioiden monipuoliseen tarkasteluun ○ lasta motivoivat ja toiminnalliseen työtapaan sopivat tilat ○ työskentelyrauha ○ huomiota kiinnitetään ergonomiaan, ekologisuuteen, esteettisyyteen, turvallisuuteen ja terveellisuuteen
<p>LAPSI</p>	<ul style="list-style-type: none"> ○ lapsi kaiken toiminnan keskiössä, lapsen ainutlaatuisuus ○ kehittymisen ja oppimisen ilo, halu oppia, uteliaisuus ○ haasteellisuus, onnistumisen tunne, osallisuus ○ monipuolinen vuorovaikutus ja sosiaaliset taidot ○ yhdessä vanhempien kanssa tehtävä henkilökohtainen oppimissuunnitelma
<p>TYÖMENETELMÄT</p>	<ul style="list-style-type: none"> ○ yhdessä työskenteleminen ○ työmenetelmät niin oppimisen kohteena kuin välineenä ○ leikin eri muodot ○ itsenäinen työskentely/pienryhmätyöskentely ○ oppimiskokonaisuuksia, luova opetus

TIEDOT JA TAIDOT	<ul style="list-style-type: none"> ○ perusvalmiudet ilmaista itseään musiikin, kuvataiteen, käsityön, kielen ja kehollisin keinoin ○ mielenkiinto puhuttua kieltä, lukemista ja kirjoittamista kohtaan ○ valmius ymmärtää yhteiskunnan monimuotoisuutta ja kyky toimia yhteiskunnan jäsenenä ○ itsestä huolehtimisen taidot, arjen taidot
TUKI JA OHJAUS	<ul style="list-style-type: none"> ○ varhainen puuttuminen ○ kolmiportainen tuki
ARVIOINTI	<ul style="list-style-type: none"> ○ jatkuva havainnointi -> rakentava palaute ○ lapsen itsearviointi ○ huoltajien arviointi lapsen kehityksestä ja oppimisesta

3. KASVUA JA OPPIMISTA TUKEVA TOIMINTAKULTTUURI

Toimintakulttuuria muovaavat sekä tiedostetut, että tiedostamattomat, ja joskus jopa tahattomat tekijät.

Toimintakulttuuri ilmenee selvimmin yhteisön käytännöissä ja siinä, miten arvoperusta ja opetuksen eheyttäminen konkretisoidaan. Aikuisten tapa toimia välittyy lapsille, jotka omaksuvat esikoulun arvot, asenteet ja tavat. Esikoulun kaikki toiminta tulee rakentaa tukemaan kasvun ja oppimisen

tavoitteita.

Toimintakulttuurin kehittämisen edellytys on toisia arvostava, avoin ja vuorovaikutteinen, sekä kaikkia yhteisön jäseniä osallistava ja luottamusta rakentava keskustelu.

3.1 Toimintakulttuurin kehittämisen periaatteet

Toimintakulttuurin kehittäminen toteutetaan seuraavien opetussuunnitelmassa kuvattujen seikkojen puitteissa:

1. Kaikille yhteinen esiopetus lapsuuden itseisarvo, lapsen ainutlaatuisuus, yksilöllinen kehittyminen, inklusio, kulttuurinen monimuotoisuus, kasvun ja oppimisen tuki, avoin vuorovaikutus, yhteisölliset toimintatavat, yhdessä oppimiseen ohjaaminen näkyvät mm. seuraavissa:

- arvoperustassa
- oppimiskäsityksessä
- laaja-alaisissa osaamisalueissa
- lapsen osallisuudessa
- esiopetuksen erityispiirteiden huomioimisessa
- esiopetuksen periaatteissa; yhteisissä tavoitteissa, oppimisalueissa
- lapsen kasvun ja oppimisen tuessa (kolmiportainen tuki)
- kieleen ja kulttuuriin liittyvissä erityiskysymyksissä

2. Oppimisen ja oivalluksen ilo jokaisen oppimisen edistäminen, kannustava esikoulu yhteisö, leikin eri muotojen hyödyntäminen ja kulttuurinen vuosikello näkyvät mm. seuraavissa:

- arvoperustassa
- oppimiskäsityksessä
- laaja-alaisissa osaamisalueissa
- lapsen osallisuudessa
- esiopetuksen erityispiirteiden huomioimisessa
- esiopetuksen periaatteissa; yhteisissä tavoitteissa, oppimisalueissa
- oppilashuoltotyössä

3. Lapsi oman elämänsä aktiivisena toimijana yhteistyö, yhteisvastuu, osallisuus ja arviointi näkyvät mm. seuraavissa:

- arvoperustassa
- oppimiskäsityksessä
- laaja-alaisissa osaamisalueissa
- esiopetuksen erityispiirteiden huomioimisessa
- esiopetuksen periaatteissa; yhteisissä tavoitteissa, oppimisalueissa
- lapsen osallisuudessa

4. Hyvinvointi ja turvallinen arki, avoin vuorovaikutus, molemminpuolinen kunnioitus, huolenpito ja välittäminen, erilaisten tunteiden tunnistaminen ja käsittely, terveelliset elämäntavat ja turvallisuus näkyvät mm. seuraavissa:

- Raaseporin paikallisesta näkökulmasta tärkeän ja perusopetuksen tehtävää täydentävän kaksikielisyyden edistämisessä
- arvoperustassa
- esiopetuksen periaatteissa; yhteisissä tavoitteissa, oppimisalueissa
- lapsen osallisuudessa
- oppilashuollossa
- kieleen ja kulttuuriin liittyvissä erityiskysymyksissä

3.2 Tavoitteiden täsmennys ja esikoulujen kehittämistyö

Esikoulujen lukuvuosisuunnitelmissa tulee toiminnan kehittämisen tavoitteet, oppimisympäristö ja työmenetelmät, yhteiset toimintaperiaatteet, yhteistyö ja muut käytännön toteutukset tarkentaa alla olevan opetussuunnitelman sisältöjen koosteen mukaisesti.

	YHTEINEN PAIKALLINEN OPETUSSUUNNITELMA	ESIKOULUN LUKUVUOSISUUNNITELMA
Luku 1	Paikallisen opetussuunnitelman merkitys ja laatiminen	
Luku 2	Esiopetuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet; paikalliset painotukset, jotka täydentävät esiopetuksen tehtävää, laaja-alaista osaamista, arvoperustaa, oppimiskäsitystä ja vuosiluokkakokonaisuuksien erityispiirteitä	Arvoperustan kuvauksen vuosittainen seuranta. Laaja-alaiseen oppimiseen tähtäävään opetuksen arviointi ja kehittäminen. Esikoulun työtavat ja pedagoginen ympäristö.
Luku 3	Kasvua ja oppimista tukeva toimintakulttuuri; toimintakulttuurin, oppimisympäristön, näiden arvioinnin ja yhteistyön kehittämisen tavoitteet.	Toiminnan kehittämisen tavoitteet; esikoulun toimintajatus, joka konkretisoi toimintakulttuurin, yhteistyön ja muun käytännön toteutuksen kehittämisen toimintakulttuurin kehittämisen kriteereiden mukaisesti: 1) työyhteisön sisäinen yhteistyö 2) lapsen osallisuus oppimisympäristön suunnittelussa ja toteutuksessa 3) lapsen ohjaaminen 4) oppimisympäristön kehittäminen 5) huoltajien kanssa tehtävän toimintaa ja opetusta koskevan yhteistyön periaatteet.
Luku 4	Esiopetuksen periaatteet; oppimiskokonaisuuksien toteuttamisen kehittäminen, toiminnan arvioinnin periaatteet, opetuksen yhteiset tavoitteet, oppimisympäristöjen toteuttaminen, kokonaisopetuksen toteuttaminen, työtapojen valinta, esiopetuksen osallistumistodistus, kieleen ja kulttuuriin liittyvät erityiskysymykset.	Oppimiskokonaisuuksien toteuttaminen; 1) lapsen osallisuus oppimiskokonaisuuksien sisältöjen luomisessa, 2) oppimiskokonaisuuksien tavoitteet, 3) esiopetuksen yhteiset tavoitteet, 4) arviointiperiaatteet. Lapsen itsearvioinnin menetelmät, lapsen kasvun ja oppimisen seuranta. Yhteistyö siirtymävaiheissa varhaiskasvatus / esikoulu, esikoulu / koulu

Luku 5	Lapsen kasvun ja oppimisen tuki; ennaltaehkäisevän työn ja varhaisen tuen strategiat, siirtymävaiheita tukevien keskustelujen periaatteet, yleinen tuki, tehostettu tuki, erityinen tuki, erilaiset kasvun ja oppimisen tuet, muuta hyvää ja turvallista esikoulupäivää tukevat toimet, yhteistyö.	Lapsen osallisuuden toteuttaminen käytännössä. Ruokailun järjestelyt ja valvonta. Yhteistyö kotien, alkuopetuksen, muiden lähiympäristön toimijoiden kanssa.
Luku 6	Oppilashuolto: yhteisöllinen oppilashuolto, yksilökohtainen oppilashuolto, oppilashuollon järjestäminen, oppilashuollon ohjausryhmä, esikoulun oppilashuoltoryhmä, yhteistyö ja informaatio, monialainen yhteistyö, keskustelut ja konsultaatiot, muu monialainen yhteistyö, ennaltaehkäisevä työ esikoulun oppilashuoltoryhmässä, oppilashuollon kokonaistarve ja käytettävissä olevat oppilashuollon palvelut, yhteisöllisen oppilashuollon toteuttaminen, yksilöllisen oppilashuollon toteuttaminen, oppilashuoltosuunnitelman toteuttaminen ja seuranta.	Esikoulun oppilashuoltoryhmän kuvaus, oppilashuoltotyöstä lapsille ja huoltajille tiedottamisen periaatteet, yhteisöllisen oppilashuollon järjestämisen suunnitelma, oppilashuollon kokonaistarve ja käytettävissä olevat oppilashuollon palvelut.

3.3 Muut hyvää ja turvallista esikoulupäivää tukevat toimet

3.3.1 Ateriat

Aterioiden yhteydessä voidaan edistää kestävän elämäntavan tavoitteita, kulttuurista osaamista, ravinto-oppia, sekä tapakasvatusta. Aterioiden terveysvaikutus ja sosiaalinen merkitys, ravinto-opin ja tapakasvatuksen tavoitteet ja ruokailun virkistävä tehtävä tulee huomioida ruokailua järjestettäessä.

Viihtyisä esikouluruokailu lisää koko esikouluuyhteisön hyvinvointia. Osallisuuden ja yhteisöllisyyden tukemiseksi annetaan lapselle tilaisuus osallistua esikouluruokailun suunnitteluun ja toteutukseen. Lapsia tulee kannustaa esikouluaterioiden ja ruokailuhetkien suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin.

Varhaiskasvatuksen opettajat vastaavat yhdessä muiden esikoulun aikuisten kanssa ruokailujen ohjauksesta ja kasvatuksen tavoitteiden saavuttamisesta. Henkilökunnan asennoituminen ruokailutilanteeseen ja ruuan laatuun lasten kanssa toimiessaan on avainasemassa ruokailun kasvatuksellisen merkityksen suhteen. Esikouluruokailujen tavoitteista ja järjestelyistä tulee keskustella kotien kanssa, jotta yhdessä voidaan tukea lapsen kehitystä. Esikouluruokailu tulee järjestää ja toimintaa kehittää opetushenkilöstön ja ruokailusta vastaavan henkilökunnan yhteistyönä seuraavasti:

Jokaiseen esikouluun valitaan ruokaraati. Ruokaraatiin kuuluu esikouluryhmän lapsia, varhaiskasvatuksen opettaja, sekä ruokailusta vastaavan henkilökunnan edustaja. Ruokaraati kehittää ja arvioi ruokailun järjestelyjä (ruokavuoroja, valvontaa, sääntöjä, kalusteita), sekä ruokalan yleistä viihtyisyyttä. Tarpeen vaatiessa ruokaraati toimii myös makuraatina.

Ruokaraati kokoontuu 1-2 kertaa lukukaudessa. Kokoontumisesta pidetään pöytäkirjaa, joka luetaan muulle esikouluryhmälle. Ruokailun laatua ja viihtyvyyttä arvioidaan säännöllisesti mm. yksinkertaisin esikoululaisille suunnatuin kyselyin.

Esikoulujen lukuvuosisuunnitelmissa kuvataan ruokailun järjestelyjä, lasten erityistarpeiden huomioimista ruokailuissa, esikoulun ruokaraadin kokoonpano, sekä yhteistyö esikoulun varhaiskasvatuksen opettajan ja ruokahuollon henkilökunnan kesken.

3.3.2 Esikoulukuljetukset

Kaupungin esikoulukuljetuksia koskevat periaatteet, sekä lomakkeet, joilla voi anoa joko maksullisia tai maksuttomia esikoulukuljetuksia, löytyvät kaupungin kotisivuilta. Täältä löytyy myös tietoa kuljetusyrityksistä, sekä reiteistä. Periaatteista löytyvät myös esikoulukuljetuksen ajaksi sovitut pelisäännöt niin lapsille, vanhemmille kuin kuljettajille.

Jos lapsille aiheutuu kuljetusten aikatauluista johtuvaa odotusaikaa ennen esikoulupäivän alkamista, tai sen päätteeksi, järjestetään valvonta esikoulussa.

Jos esikouluun tulee tieto esikoulumatkalla tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta tai väkivallasta, tulee esikouluhenkilökunnan ilmoittaa asiasta niin näihin syyllistyneiden lasten kuin epäasiallisen käytöksen kohteeksi joutuneen lapsen huoltajille, sekä tarpeen vaatiessa auttaa vanhempia selvittämään tapahtumien kulku.

3.4 Yhteistyö esiopetuksessa, sekä siirtymävaiheissa

Yhteistyön eri muotojen tavoitteena on muodostaa varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja perusopetukseen loogisesti etenevä jatkumo, joka tukee lapsen kehitystä ja oppimista. Monimuotoinen ja avoin yhteistyö edistää lapsen ja nuoren oppimisen edellytyksiä, turvallisuutta ja hyvinvointia. Yhteistyötä tehdään eri tasoilla; sisäisesti henkilökunnan kesken, sekä eri ulkoisten toimijoiden kanssa.

Esiopetuksessa työskentelee eri ammattiryhmien edustajia, joiden tehtävät ja vastuut vaihtelevat. Kaikilla esikoulussa työskentelevillä on yhteinen vastuu jokaisesta esikoululaisesta, sekä velvollisuus työskennellä lapsen kasvun, oppimisen ja terveyden hyväksi.

Päiväkodinjohtaja vastaa sisäisen yhteistyön järjestämisestä yhdessä henkilökunnan kanssa koskien toiminnan suunnittelua, kehittämistä ja arviointia. Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen henkilökunnan tulee tuntea toistensa toimintaa ja oppimisympäristöä. Raaseporin esikouluista suurin osa toimii päiväkodissa, mikä mahdollistaa jatkuvan ja monipuolisen yhteistyön niin henkilökunnan kuin lasten välillä.

Yhteistyöllä eri ulkoisten toimijoiden tarkoitetaan esim. kaupungin muita yksiköitä, muita opetuksen järjestäjiä, yhdistyksiä ja instituutioita, jotka eri tavoin voivat tukea esiopetusta tehtävässään. Seuraavassa kuvaillaan joitakin Raaseporin esiopetuksessa esiintyviä yhteistyömuotoja.

3.4.1 Yhteistyö huoltajien kanssa

Raaseporin päiväkodeissa toteutetaan kasvatusyhteistyömallia, jossa huoltajat ja kasvatushenkilöstö yhdessä tietoisesti toimien tukevat lapsen kasvatusta, kehitystä ja oppimista. Pedagogi toimii aktiivisesti yhteistyössä huoltajien kanssa. Kasvatusyhteistyö edellyttää kuuntelemista, dialogia, kunnioitusta ja molemminpuolista luottamusta. Tavoitteena on turvata hyvä päivähoiton aloitus, luoda pohjaa kasvatusyhteistyölle, sekä aloittaa lapsen yksilöllisen varhaiskasvatussuunnitelman ja esiopetussuunnitelman teko.

Lapsen henkilökohtaisten suunnitelmien tarkoitus on kirjata huoltajien ja kasvatushenkilöstön yhteinen näkemys, sekä lapsen omat vahvuudet ja mielenkiinnon kohteet ja näiden pohjalta suunnitella sellaista toimintaa, joka tukee lapsen kasvua ja oppimista niin yksilönä kuin ryhmän jäsenenä. Suunnitelmaan kirjataan myös mahdolliset tukitoimet.

Huoltajien ja lapsen tulee saada hyvä esittely ja perehdytys esikouluopetukseen. Ennen esikoulun alkamista saavat lapsi ja hänen huoltajansa yleistä tietoa esiopetuksesta. Lapselle ja huoltajille järjestetään mahdollisuus tutustua esikouluun jo etukäteen.

Esikouluhenkilökunnan tulee viimeistään syyslukukauden alussa järjestettävässä vanhempainillassa informoida huoltajia esiopetussuunnitelmasta ja sen sisällöstä ja opetuksen ja kasvatuksen tavoitteista. Huoltajille kerrotaan esikoulun toiminnan, oppilashuollon ja eri tukipalvelujen järjestelyistä. Heitä tulee myös informoida lasta koskevan tiedon käsittelemisestä, tiedon hankkimisesta ja siirtämisestä, sekä salassapitoon liittyvistä kysymyksistä. Huoltajille annetaan, mahdollisuus yhdessä varhaiskasvatuksen opettajan ja lapsen kanssa arvioida esikoulun toimintaa, sekä osallistua sen kehittämiseen. Tämä edellyttää esikouluhenkilöstöltä aktiivista aloitteellisuutta, sekä huoltajien, henkilökunnan ja lapsen yhteistyöroolien selventämistä.

Esikouluhenkilöstön tulee toimia aloitteentekijöinä huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön rakentajina. Lapsen oppimisesta kerrotaan koteihin säännöllisesti.

Kodin ja esikoulun välisen yhteistyön tulee tapahtua niin yhteisö- kuin yksilötasolla pitäen sisällään kolme pääasiallista osaa:

1. esikouluhenkilöstön ja huoltajien tapaamiset,
2. yhteys yksilökohtaisen ja yhteisöllisen oppilashuollon henkilöstöön,
3. vanhempainyhdistysten toiminta (jos päiväkodissa on vanhempainyhdistys)

Suuri osa tiedottamisesta esikoulun ja huoltajien välillä tapahtuu päivittäisissä kohtaamisissa esikouluun tuomis- ja hakutilanteissa. Henkilökohtaisia tapaamisia järjestetään lapsen oppimissuunnitelman laatimisen ja seurannan yhteydessä. Lisäksi henkilökunta ja huoltajat tapaavat yhteisissä vanhempainilloissa, joita tulee järjestää riittävän usein, jotta huoltajat saavat tietoa ajankohtaisista asioista ja jotta he voivat osallistua esikoulun toiminnan kehittämiseen. Wilman käyttö mahdollistaa sähköisen kommunikaation puolin ja toisin. Päiväkodeilla on omat PedaNet – sivut joita käytetään päiväkodin ja kodin välisenä informaatiokanavana.

Huoltajilla on mahdollisuus osallistua esikoulun opetukseen. Tärkeää on kuitenkin sopia henkilökunnan kanssa lapsen ja opetuksen kannalta sopivasta ajankohdasta.

3.4.2 Yhteistyö alkuopetuksen kanssa

Esikoulun ja alkuopetuksen välisen yhteistyön tärkein tavoite on tehdä esikoululaisten kouluun siirtymisestä mahdollisimman turvallista ja joustavaa.

Esikoululaisille järjestetään tulevaan kouluun tutustumispäivä, joka samalla on myös tilaisuus tavata tuleva opettaja ja luokkatovereita. Opettajat tutustuvat esikoulun toimintaan, sisältöön

ja työmenetelmiin. Yhteistyö pitää sisällään myös esikoulun ja alkuopetuksen opetussuunnitelmat.

Katso myös kuvausta yhteistyöstä alaotsikon Siirtymävaiheita tukevien keskustelujen periaatteita (luku 5), sekä Yhteistyö siirtymävaiheissa ja oppilaanohjaus koulutuksessa (luku 6).

3.4.3 Yhteistyö muiden toimijoiden kanssa

Esikoulut tekevät yhteistyötä kunnan muiden yksiköiden, kuten kirjaston, museon, uimahallin, kulttuuritoimiston ja pelastustoimen kanssa. Lapsille järjestetään yhdessä erilaista toimintaa.

Esikoulut tekevät yhteistyötä myös esikoulun lähiympäristön seurakuntien ja yhdistysten kanssa. Jos esikoululla on oma vanhempainyhdistys, on tämä monissa tilanteissa erinomainen yhteistyö- ja kontaktilinkki esikoulun ja kotien välillä.

4. ESIOPETUKSEN TOTEUTTAMISEN PERIAATTEET

Esiopetukseen osallistuvalla lapsella on päivittäin oikeus opetussuunnitelman mukaiseen toimintaan. Esiopetuksen tulee seurata opetukselle ja sen toimintakulttuurille asetettuja yleisiä tavoitteita. Seuraavassa taulukossa sisältää kaikki tärkeät esiopetuksen suunnittelussa huomioitavat elementit.

4.1 Monipuoliset oppimisympäristöt

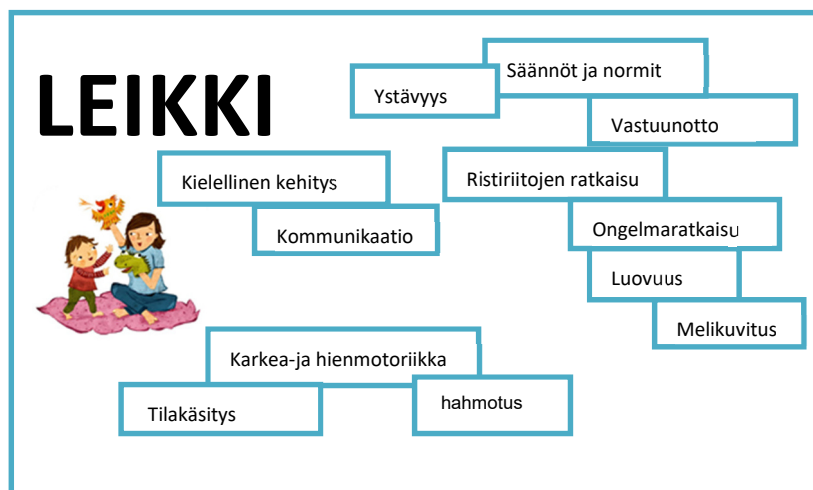
Oppimisympäristöt luovat oppimisen kokonaisuuksia tukevan oppimismaiseman. Niiden tulee olla turvalliset, terveelliset ja rakennettu ergonomisesti, ekologisesti ja esteettisesti tarkoituksenmukaisella tavalla. Oppimisympäristöjen tulee muodostaa pedagogisesti monitahoisia ja joustavia kokonaisuuksia, jotka kannustavat aktiiviseen ajatteluun yhteisöllisesti ja itsenäisesti. Kaiken materiaalin tulee olla helposti lapsen saatavilla.

Oppimisympäristöinä käytetään ulko- ja sisätiloja, lähiluontoa ja rakennettua ympäristöä. Oppimisympäristöihin tulee sisältyä materiaaleja, audiovisuaalisia apuvälineitä ja välineitä, jotka sopivat leikkiin ja oppimiseen. Lasten ideoiden ja tuotosten tulee näkyä oppimisympäristöissä. Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään ja sovelletaan tarkoituksenmukaisella tavalla ja lisäksi hyödynnetään eri yhteistyökumppaneiden, kuten kirjasto-, kulttuuri- ja liikuntatoimen tarjoamia mahdollisuuksia. Lasten omia leikkikaluja, tieto- ja viestintäteknologisia laitteita ja muita välineitä voidaan käyttää huoltajien kanssa sovituilla tavoilla.

4.2 Monipuoliset työtavat

Työtavat ovat sekä oppimisen väline, että opetteluun kohde ja varhaiskasvatuksen opettaja vastaa siitä, että valitut työtavat ovat lapsen/ryhmän tarpeisiin sopivat. Lapsia kannustetaan kokeilemaan ja käyttämään erilaisia työtapoja ryhmissä, työpareina ja itsenäisesti. Lapset tekevät erilaisia työtehtäviä, saavat osallistua toiminnan suunnitteluun ja työtapojen valintaan. Tehtyjen valintojen ja työskentelyn onnistumista arvioidaan yhdessä. Henkilökunnan tulee yhdessä jatkuvasti kehittää työtapoja itsearviointin, sekä lapsilta ja huoltajilta saadun palautteen perusteella.

Leikki eri muodoissaan on keskeistä esiopetuksessa. Leikkiessään lapsi saa uusia valmiuksia, hahmottaa maailmaa ja muodostaa omaa kulttuurista identiteettiään. Leikki on tärkeää lapsen kielelliselle kehitykselle ja leikissä lapsi oppii käsittelemään tunteitaan. Leikissä lapsi käyttää kaikkia aistejaan. Lapsen tulee saada mahdollisuuksia leikkiä omilla ehdoillaan.

4.3 Eheytetty opetus

Esiopetus on luonteeltaan eheytettyä opetusta, joka muodostuu eri laajuisista ja eri tavoin toteutetuista oppimiskokonaisuuksista. Oppimiskokonaisuuksien toteuttamisen lähtökohtina ovat lapsen kiinnostuksen kohteet, sekä opetukselle asetettavat yhteiset tavoitteet ja ne muodostetaan niin, että tavoitteet ja sisältö yhdistyvät kasvatuksellisesti tarkoituksenmukaisella tavalla.

4.4 Lapsen mielenkiinnon kohteet – lapsen osallisuus

Lapsella on oikeus tulla kuulluksi ja osalliseksi asioissa, jotka vaikuttavat hänen elämäänsä. Lapsen kyky osallistua ja vaikuttaa vahvistuu, kun lasta kunnioitetaan, hänen ajatuksensa huomioidaan, ja hän saa tilaisuuden toimia yhdessä toisten kanssa. Lapsen aikaisemmat kokemukset ja osaaminen muodostavat tärkeän osan lapsen oppimispolusta. Lapsen käsitysten ja mielipiteiden arvostaminen on tärkeää, koska demokraattinen ja kestävä tulevaisuus pohjautuu aktiiviseen ja vastuulliseen osallisuuteen ja vaikuttamiseen. Jokaisen

lapsen tulee saada ilmaista mielipiteitä ja ajatuksia ja toiminnassa tulee huomioida lasten ideat ja aloitteet. Lapsen tulee saada osallistua oppimisympäristön muokkaamiseen ja omien edellytystensä mukaan esikoulun opettajan ohjauksessa myös toiminnan suunnitteluun ja arviointiin. Lapsen tulee saada tehdä erilaisia työtehtäviä ja omia valintoja annettujen rajojen puitteissa. Lapsi oppii vähitellen kantamaan yhteistä vastuuta ja saa kokemuksen osallisuudesta ja aktiivisuudesta. Kannustava ohjaus ja palaute lisäävät lapsen uskoa omiin mahdollisuuksiinsa, mikä lisää lapsen halua oppia, sekä laajentaa ja syventää omaa osaamistaan. Lapsi harjoittelee myös kuuntelun taitoa, yhteistyötä, kompromissien tekoa ja muiden huomioimista.

4.5 Esiopetuksen yhteiset tavoitteet ja viisi oppimiskokonaisuutta

Esiopetukselle asetetut yhteiset tavoitteet on ryhmitelty viideksi oppimiskokonaisuudeksi. Kuhunkin kokonaisuuteen on koottu tavoitteita, joilla on toisiinsa liittyviä opetuksellisia ja kasvatuksellisia tehtäviä. Yhteiset tavoitteet pohjautuvat esiopetukselle ja laaja-alaiselle osaamiselle olennaisiin tiedon- ja taidonaloihin. Yhteisten tavoitteiden tulee ohjata varhaiskasvatuksen opettajan työtä.

Oppimiskokonaisuuksina toteutettavan opetuksen tavoitteena on lapsen kasvun ja hyvinvoinnin tukeminen. Lapsi saa monipuolisen pohjan osaamisen kehitykselleen. Kuhunkin oppimiskokonaisuuteen käytettävä aika ja sen toteutus vaihtelee oppimiskokonaisuudesta, tilanteesta ja lapsen edistymisestä riippuen. Lapsen erilaiset tuen tarpeet on huomioitava opetuksessa.

Tavoitteellisten ja tarkoituksenmukaisten kokonaisuuksien suunnittelun pohjaksi ja eri oppimiskokonaisuuksien huomioimiseksi varhaiskasvatuksen opettaja tarvitsee tietoa ja osaamista eri kokonaisuuksista. Seuraavissa taulukoissa on kooste eri oppimiskokonaisuuksista. Yleiset ja yksityiskohtaisemmat tavoitteet ovat sitovia, sisältö ja menetelmät ovat ehdotuksia joita pedagogi voi hyödyntää suunnittelussa.

1. Ilmaisun monet muodot

1. Ilmaisun monet muodot	
<p><i>Tehtävä: Kehittää lapsen ilmaisua harjoittamalla musiikin, kuvataiteen, käsitöiden sekä suullisen ja kehoillisen ilmaisun perustaitoja.</i></p>	
Yleiset tavoitteet	<ul style="list-style-type: none"> · rohkaista lasta käyttämään eri ilmaisumuotoja · prosessiin kuuluvat suunnittelu, toteutus ja arviointi · toiminnan tuloksia tarkastellaan yhdessä ja yhteinen tekeminen näkyy oppimisympäristöissä <p>toiminnan lähtökohtana ovat lasten aistimukset, havainnot ja kokemukset</p>
Yksityiskohtaisemmat tavoitteet	
Musiikki	<p>Tavoitteet:</p> <ul style="list-style-type: none"> o vahvistaa lapsen kognitiivisia, tunne-elämän ja motorisia taitoja, sekä vuorovaikutuksen kehittymistä o vahvistaa lapsen kulttuurista identiteettiä ja ilmaisutaitoa o tarjota lapselle musiikillisia kokemuksia pohjaksi positiivisen musiikkisuhteen kehittymiselle o tukea lapsen sosiaalisen, tunne-elämän ja kommunikaation kehitystä, sekä hänen musiikillista ilmaisutaitoaan o rytmikan ja laulamisen avulla tukea lapsen kognitiivista kehittymistä o vapauttaa luomisen ilo ja tukea lapsen kognitiivista kehittymistä o kulttuuriperintemme siirtäminen <p>Sisältö:</p> <ul style="list-style-type: none"> o musikaaliset elementit; harmonia, dynamiikka, melodia, sointiväri, rytmi/tempo, improvisaatio o erilaisiin musiikkityyleihin tutustuminen o rytmikka o kuuntelu o musiikin tekeminen o kulttuuriperintö; esim. kalevalalainen laulutapa <p>Menetelmät:</p> <ul style="list-style-type: none"> o iPadin käyttö o konsertit o juhlat o laulaminen ja laululeikit o eri soittimiin tutustuminen o musiikkimaalaus o musiikkiliikunta o eri musiikkityylien kuuntelu
Kuvataide	<p>Tavoitteet:</p> <ul style="list-style-type: none"> o tukea lapsen kuvallisen ajattelun ja kuvailmaisun kehittymistä o kannustaa lasta tekemään kuvia monin eri tavoin <p>Sisältö:</p> <ul style="list-style-type: none"> o väreihin, muotoihin, materiaaleihin tutustuminen erilaisiin tekniikoihin ja välineisiin tutustuminen o harjoitellaan kuvien tekemistä moniaistisesti: maalaamalla, rakentamalla, valmistamalla mediaesityksiä <ul style="list-style-type: none"> o havainnoidaan taideteoksia, median kuvia, esineiden muotoilua; kiinnitetään huomioita väreihin, muotoihin, materiaaleihin, tekijään, esitysyhteyteen ja kuvien herättämiin tunteisiin o lapsia ohjataan tulkitsemaan ja kertomaan ajatuksiaan kuvallisista viesteistä

	<p>Menetelmät:</p> <ul style="list-style-type: none"> o erilaisten kuvien tekeminen, tulkitseminen ja arvioiminen o iPadin käyttö monipuolisena välineenä o erilaisten kuvien/taideteosten tutkiminen o näyttelyt o tutkimusretket luontoon ja rekennettuun ympäristöön
Käsityö	<p>Tavoitteet:</p> <ul style="list-style-type: none"> o innostaa tekstiili- ja teknisten käsitöiden pariin o opettaa arvostamaan käsityöperinnettä o ohjata kestävän kehityksen ajatteluun itse tekemisen ja kierrätysmateriaalin käytön avulla o kehittää kädentaitojaan o lasi saa suunnitella ja toteuttaa erilaisia käsitöitä eri tekniikoin, erilaisin välinein ja monipuolisista materiaaleista <p>Sisältö:</p> <p>Tekstiilikäsityö:</p> <ul style="list-style-type: none"> o erilaiset materiaalit; vohvelikangas, huopa, nahka, lanka, luonnonmateriaali ym. o erilaiset tekniikat; sormivirkkaus, kankaanpainanta, ompelu ym. o erilaiset välineet; sakset, neula, mittanauha, liima ym. o askartelu <p>Tekninen käsityö:</p> <ul style="list-style-type: none"> o erilaiset materiaalit; puu, kipsi, luonnonmateriaali ym. o erilaiset välineet; erilaiset sahat, porat, naulat, ruuvit, vasara, ruuvimeisseli, tongit, höylät, hiomapaperi, mittanauha ym. o erilaiset tekniikat; vasaroiminen, sahaaminen, poraaminen, mittaaminen ym. <p>Menetelmät:</p> <ul style="list-style-type: none"> o erilaisten käsitöiden suunnittelu ja toteuttaminen o tutustuminen paikallisiin käsityöperinteisiin o opintokäynnit o käsityöläisten vierailut esikouluun
Suullinen ja kehollinen ilmaisu	<p>Tavoitteet:</p> <ul style="list-style-type: none"> o rohkaista lasta ilmaisemaan itseään suullisesti ja kehollisesti <p>Sisältö:</p> <ul style="list-style-type: none"> o kielellä ja keholla eri tavoin leikkiminen ja viestiminen o ilmaisun eri muodot; spontaanit ja yhdessä suunnitellut prosessit o draama o sanataide o tanssi <p>Menetelmät:</p> <ul style="list-style-type: none"> o leikki o lorujen, runojen ja lastenkirjallisuuden käyttö

2. Kielen rikas maailma

2. Kielen rikas maailma

Tehtävä: tukea lasten kielellisten taitojen kehitystä kokonaisvaltaisesti kielen merkityksen hahmottamisesta kohti yksityiskohtaisempaa kielen rakenteiden ja muodon havaitsemista.

Yleiset tavoitteet	<ul style="list-style-type: none"> • edistää lasten kielellistä kehitystä ja vuorovaikutustaitoja • vahvistaa lasten kiinnostusta kieliin ja kulttuureihin • tuetaan lapsen alkavaa luku- ja kirjoitustaitoa • suunnitella opetus ja oppimisympäristöt niin, että niissä on lapsille runsaasti mahdollisuuksia havainnoida, tutkia ja kokeilla puhuttua ja kirjoitettua kieltä • havainnoidaan muita kieliä
Yksityiskohtaisemmat tavoitteet	
Suomi/ruotsi	<p>Tavoitteet:</p> <ul style="list-style-type: none"> o tukea lapsen kielellistä kehitystä ja vuorovaikutustaitoja o opettaa lasta kuuntelemaan ja ymmärtämään kuulemaansa o ohjataan lasta keskustelemaan ja kertomaan mielipiteensä ja ajatuksensa o lapsi saa tutustua erilaisiin teksteihin o ohjataan lasta käyttämään tarkoituksenmukaista kynäotetta <p>Sisältö:</p> <ul style="list-style-type: none"> o yhteiset keskustelut o kertomusten ja tekstien kuunteleminen ja tuottaminen o puhe -> kirjoitettu kieli (koodaus), kirjoitettu kieli -> puhe (dekoodaus) o sanoilla leikkiminen; sana, tavu, äänne, kirjain o lapsen hienomotoristen taitojen, hahmottamisen ja luku- ja kirjoitussuuntien kehittäminen o muiden kielten, erityisesti ryhmässä puhuttavien, havainnoiminen <p>Menetelmät:</p> <ul style="list-style-type: none"> o lastenkirjallisuuden, riimien, lorujen ja runojen käyttö o kielelliset leikit o kuvien ja esineiden käyttö opetuksen tukena o draama o iPadin, tietokoneen, muiden digitaalisten välineiden käyttö o laulut

3. Minä ja meidän yhteisömme

3. Minä ja meidän yhteisömme	
<i>Tehtävä: Vahvistaa lapsen valmiuksia ymmärtää yhteiskunnan monimuotoisuutta ja toimia siinä.</i>	
Yleiset tavoitteet	<ul style="list-style-type: none"> • vahvistaa lapsen mielenkiintoa yhteiskunnan, erityisesti lähiyhteisön toimintaan • vahvistaa lapsen osallisuutta toimintaympäristössään • tuetaan lapsia huomioimaan nykyisyyttä ja luodaan mahdollisuuksia eläytyä menneisyyden tapahtumiin ja tilanteisiin • tutustuttaa lapsia niin omaan kuin muihinkin lapsiryhmässä tai lähiyhteisössä oleviin katsomuksiin ja uskontoihin sekä niihin liittyviin tapoihin ja perinteisiin
Yksityiskohtaisemmat tavoitteet	
Historia	<p>Tavoitteet:</p> <ul style="list-style-type: none"> o tutustua erilaisiin lähiympäristön henkilöihin/kohteisiin historian näkökulmasta <p>Sisältö:</p> <ul style="list-style-type: none"> o erilaiset kulttuurit o kulttuuriperintö o perinteet <p>Menetelmät:</p> <ul style="list-style-type: none"> o kertomukset,esineet o erilaisten ihmisten tapaamiset o museovierailut/näyttelyt o perinneleikit, laulut, lorut ja runot
Yhteiskuntaoppi	<p>Tavoitteet:</p> <ul style="list-style-type: none"> o herättää lasten kiinnostus yhteiskunnallisiin asioihin o tutustuttaa lapset YK:n yleissopimukseen lasten oikeuksista o laaditaan ja kehitetään esiopetusryhmän sääntöjä <p>Sisältö:</p> <ul style="list-style-type: none"> o keskustellaan lapsia kiinnostavista lähiyhteisön ja yhteiskunnan ajankohtaisista asioista o tutustutaan mediaan tuotetaan mediaa leikkillisellä tavalla o autetaan lapsia ymmärtämään yhteiskunnan sääntöjä <p>Menetelmät:</p> <ul style="list-style-type: none"> o eri medioiden käyttö, esim. tv, radio, lehdet o lähiympäristön hyödyntäminen osallistumiseen ja vaikuttamiseen
Eettinen kasvatus	<p>Tavoitteet:</p> <ul style="list-style-type: none"> o ohjataan lasta tunnistamaan tunteitaan, toimimaan ystävällisesti ja vastuullisesti, sekä ratkaisemaan rakentavasti ristiriitatilanteita o eettinen kasvatus liitetään lasten arkeen ja käytännön tilanteisiin, joihin liittyy tunteita ja eettisiä vahinkoja <p>Sisältö:</p> <ul style="list-style-type: none"> o pohditaan oikean ja väärän erottamista, ystävyyttä, toisten kunnioittamista, ilon ja pelon aiheita, tyttönä ja poikana olemiseen liittyviä oletuksia <p>Menetelmät:</p> <ul style="list-style-type: none"> o yhteiset keskustelut o roolileikit o leikit o sadut o median kertomukset o sosiaalisia taitoja ja tunnetaitoja kehittävien materiaalien ja opetusohjelmien käyttö
Katsomuskasvatus	<p>Tavoitteet:</p> <ul style="list-style-type: none"> o auttaa lapsia ymmärtämään ja kunnioittamaan sekä omia, että toisten lasten ja perheiden erilaisia katsomuksellisia perinteitä, sekä niihin liittyviä tapoja ja käsityksiä o vahvistaa lapsen valmiutta ymmärtää uskontoihin ja katsomuksiin liittyviä sanoja ja käsitteitä <p>Sisältö:</p> <ul style="list-style-type: none"> o tutustuminen lapsiryhmässä läsnä oleviin uskontoihin ja katsomuksiin o tarkastella uskonnottomuutta muiden katsomusten rinnalla o arjen asiat, juhlat, ajankohtaiset tapahtumat, joilla on uskonnollista tai katsomuksellista merkitystä <p>Menetelmät:</p> <ul style="list-style-type: none"> o vierailut o lähiympäristön tapahtumat o juhlat o keskustelut o media <p>Lapsen henkilökohtaisen oppimissuunnitelman laatimisen yhteydessä keskustellaan huoltajan kanssa yksittäisen lapsen katsomuskasvatuksen periaatteista. Yhteistyö seurakuntien kanssa voi kuulua katsomuskasvatukseen. Jos esiopetukseen sisältyy erilaisia uskonnollisia tilaisuuksia, tulee huoltajien hyväksyntä saada lapsen osallistumiselle. Lapsille, jotka eivät osallistu näihin tilaisuuksiin järjestetään muuta opetusta.</p>

4. Tutkin ja toimin ympäristössäni

4. Tutkin ja toimin ympäristössäni	
<p><i>Tehtävä: Tukea lasten matemaattisen ajattelun kehittymistä ja kiinnostusta matematiikkaan.</i></p> <p><i>Vahvistaa lasten luonnontuntemusta ja luontosuhdetta, sekä tutustua arjen teknologiaan.</i></p>	
Yleiset tavoitteet	<ul style="list-style-type: none"> • vahvistetaan pohjaa lasten matemaattisen ajattelun kehittymiselle ja matematiikan oppimiselle • ohjataan lasta kiinnittämään huomiota arjessa ja ympäristössä ilmenevään • havainnoidaan luontoa, liikutaan luonnossa ja tutkitaan sitä • rohkaistaan lapsia tekemään kysymyksiä ja etsimään yhdessä niihin vastauksia
Yksityiskohtaisemmat tavoitteet	
Matematiikka	<p>Tavoitteet:</p> <ul style="list-style-type: none"> o lapsia kannustetaan monipuolisesti kehittämään matemaattisia taitojaan kytkemällä opetus lapsen kokemuksiin arjessa ja ympäristössä o vahvistaa lapsen matemaattista ajattelua ja oppimista o mahdollistaa oppimisen ja oivalluksen ilo eri matemaattisten ajattelun tasolla oleville lapsille <p>Sisältö:</p> <ul style="list-style-type: none"> o vertailu, luokittelu, sarjoittaminen, ryhmittely o lukukäsite; 0-12, lukusanaan ja numeromerkkeihin liittäminen o lukujonot o geometriset muodot o neljä laskutapaa; yhteen- ja vähennyslasku, kerto- ja jakolaskut o kaksi- ja kolmeulotteisuus o sijainti- ja suhdekäsitteet: edessä, ylhäällä, joka toinen, yläpuolella, alapuolella, takana, yhdellä tai toisella puolella o mittaaminen o ajankäsitteet: joskus, eilen, aamulla, huomenna, ylihuomenna o aika, vuorokauden ajat: yö, aamu, päivä, ilta o ongelmaratkaisu <p>Menetelmät:</p> <ul style="list-style-type: none"> o aktivoivat harjoitukset o leikki o rakentelu, askartelu, muovailu o pelit o kertomukset o iPad o ruoanlaitto/leivonta o kokeilut/tutkimukset
Ympäristökasvatus	<p>Tavoitteet:</p> <ul style="list-style-type: none"> o lapsia kasvatetaan ympäristötietoisiksi kansalaisiksi, jotka suosivat kestävästä elämäntapaa ja ymmärtävät ihmisen ja luonnon välisen suhteen o lapsille syntyy myönteinen suhde luontoon o lapsia ohjataan tutkimaan ja kehittämään, sekä kunnioittamaan luontoa ja erilaisia luontoympäristöjä o lapset oppivat luonnossa liikkumista ja olemista (tottumus ja turvallisuus), oppivat pitämään luonnosta ja leikkimään siellä, saavat opetusta jokamiehen oikeuksista o lapset oppivat kokemaan, huomaamaan ja seuraamaan luonnon ilmiöitä kaikilla asteillaan

	<p>Sisältö:</p> <ul style="list-style-type: none"> o lajittelu o vuodenaajat o säätila o luonto (kasvi- ja eläinkunta) o rakennettu ympäristö o aurinkokunta o ihmisen vaikutus luontoon o luonnonsuojelu
	<p>Menetelmät:</p> <ul style="list-style-type: none"> o luonnon kokeminen kaikilla aisteilla, leikit ja harjoitukset o havainnointi, johtopäätösten tekeminen, syy-seuraussuhde o luonnon ja luonnonmateriaalien käyttö o Metsämörri o opintokäynnit, esim Naturum-luontokeskus, Rosk´n Roll o retket o partiotoimintaa
Tekniikka	<p>Tavoitteet:</p> <ul style="list-style-type: none"> o antaa lapsille käsitys teknologiasta ihmisen luovan toiminnan aikaansaannoksena o ohjata lapsia havainnoimaan arjessa esiintyviä teknologisia ratkaisuja ja niiden toimivuutta ja ominaisuuksia o herättää mielenkiinto tekniikan toimintaa ja käyttötarkoituksia kohtaan
	<p>Sisältö:</p> <ul style="list-style-type: none"> o keksitään ratkaisuja arjen ongelmiin, testataan niitä o eri materiaalien käyttö keksimiseen, rakentamiseen, kokeiluihin o iPadin käyttö; valokuvaaminen, filmaaminen, ohjelmointi, robotiikka o ongelmaratkaisu ja tehtyjen ratkaisujen kuvailu
	<p>Menetelmät:</p> <ul style="list-style-type: none"> o science o opintokäynnit o asiantuntijavierailut

5. Kasvan ja kehityn

5. Kasvan ja kehityn	
<p><i>Tehtävä: Luoda pohjaa terveyttä ja hyvinvointia arvostavalle ja liikunnalliselle elämäntavalle, sekä kehittää lapsen terveysosaamista ja turvataitoja</i></p>	
Yleiset tavoitteet	<ul style="list-style-type: none"> • tarjota lapselle monipuolisia liikunnallisia kokemuksia • ohjata lapsia ymmärtämään liikunnan, hyvinvoinnin ja terveyden välinen yhteys • kehittää lapsen havaintomotorisia taitoja
Yksityiskohtaisemmat tavoitteet	
Liikunta	<p>Tavoitteet:</p> <ul style="list-style-type: none"> o innostaa kaikkia lapsia liikkumaan monipuolisesti ja kokemaan liikunnan iloa o tarjota lapsille mahdollisuuksia kehittää motorisia ja sosiaalisia taitojaan o harjoittaa lapsen kehonhallintaa ja tilankäsitystä, sekä aisteja <p>Sisältö:</p> <ul style="list-style-type: none"> o hieno- ja karkeamotoriikka o tasapaino-, liikkumis- ja välineenkäsittelytaidot; hyppiminen, juokseminen, kiipeäminen, ryömiminen, heittäminen, tasapainoilu, roikkuminen, kieriminen o erilaisten välineiden käyttö; pallo, hernepussit, hularenkaat, kepit ym. o hiihto o luistelu o sääntöjen ja ohjeiden noudattaminen, yhteistyö ja toisten huomioiminen <p>Menetelmät:</p> <ul style="list-style-type: none"> o ohjatut liikuntatuokiot sisällä ja ulkona o metsäretket o leikki o vapaamuotoiset liikuntatuokiot
Ruokakuluttaminen	<p>Tavoitteet:</p> <ul style="list-style-type: none"> o lisätä lapsen ruokaan liittyvää osaamista o ohjata lasta hyviin ruokatapoihin o tutustuttaa lapset suomalaiseen ruoka- ja tapakulttuuriin o tutustuttaa lapset johonkin muuhun ruoka- ja tapakulttuuriin <p>Sisältö:</p> <ul style="list-style-type: none"> o ruokailutilannetta hyödynnetään terveyttä edistävänä oppimisympäristönä o pohditaan kohtuullisen kuluttamisen merkitystä <p>Menetelmät:</p> <ul style="list-style-type: none"> o tutkitaan lapsille suunnattuja mainoksia o viihtyisät ruokailutilanteet o tutustutaan vieraaseen ruokakulttuuriin hyödyntämällä kotien asiantuntemusta
Hyvinvointi ja terveys	<p>Tavoitteet:</p> <ul style="list-style-type: none"> o ohjataan lapsia ymmärtämään liikunnan, levon ja hyvien ihmissuhteiden merkitystä hyvinvoinnille ja terveydelle o opettaa lapsille perustaitoja hygieniasta <p>Sisältö:</p> <ul style="list-style-type: none"> o pohditaan terveyttä ja sairautta, sekä niiden syitä sekä ihmisen mahdollisuuksia vaikuttaa omaan fyysiseen terveyteensä ja mielen hyvinvointiin o hyvät ihmissuhteet, ystävyys, toisten huomioiminen, tunteiden tunnistaminen ja käsittely

	<ul style="list-style-type: none"> o uni ja liikunta ja niiden vaikutus hyvinvointiin o hygienia
	<p>Menetelmät:</p> <ul style="list-style-type: none"> o keskustelut o kertomukset, sadut o elokuva o terveydenhoitohenkilökunnan vierailut o opintokäynnit o aikuisen arjen roolimalli
Turvallisuus	<p>Tavoitteet:</p> <ul style="list-style-type: none"> o tukea lapsen turvallisuuden tunnetta o antaa lapselle valmiuksia tarvitessaan pyytää ja hakea apua o ohjata lasta toimimaan turvallisesti arjen tilanteissa
	<p>Sisältö:</p> <ul style="list-style-type: none"> o lapset saavat tietoa oikeudestaan turvalliseen elämään, arvostavaan kohteluun ja koskemattomuuteen o rohkaistaan lapsia hakemaan apua aikuiselta ongelmatilanteissa o harjoitellaan lähiympäristössä liikkumisen sääntöjä o harjoitellaan turvallista toimintaa tieto- ja viestintäteknologisissa ympäristöissä
	<p>Menetelmät:</p> <ul style="list-style-type: none"> o havainnoidaan ja pohditaan yhdessä arjen toimintaympäristöihin liittyviä yleisimpiä fyysisiä ja psyykkisiä vaaratilanteita o tutkitaan yhdessä oppimisympäristöjä mahdollisten riskitilanteiden tunnistamiseksi o sosiaaliset kertomukset, sadut, elokuvat o opintokäynnit o asiantuntijavierailut

4.6 Kieleen ja kulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä

Esiopetuksen tulee olla kaikille tasa-arvoista; jokainen lapsi ja perhe on yhtä arvokas, ja heillä on yhtäläiset oikeudet ja velvollisuudet. Kaikkia kunnioitetaan ja lasten vaihtelevat kielelliset ja kulttuuriset taustat otetaan esiopetuksessa huomioon. Esiopetuksen tavoitteena on tukea jokaisen lapsen kieli- ja kulttuuri-identiteettien kasvua, sekä opettaa lapsia kunnioittamaan eri kieliä ja kulttuureja. Esikoulun henkilökunnalla pitää olla tietämystä lapsiryhmässä esiintyvistä kulttuureista, niiden perinteistä, uskonnoista ja katsomuksista, sekä hyödyntää näitä opetuksessaan. Henkilökunta huomioi opetuksessa lapsiryhmässä/päiväkodissa puhuttavat eri kielet niin että lapset tulevat tietoisiksi ympäröivän maailman monikielisuudesta.

Muun kuin suomen- tai ruotsinkielisen ja monikielisen lapsen kielellistä kehitystä ja itsetuntoa tulee tukea.

4.6.1 Muunkieliset, sekä monikieliset lapset

Muunkielisen tai monikielisen lapsen esiopetuksen tavoitteena on;

- tukea lapsen kielellistä kehitystä
- tukea lapsen identiteetin ja itsetunnon kehitystä

Suomi/ruotsi toisena kielenä (S2-opetus) on osa henkilökunnan hoito- ja kasvatustehtävää. S2-opetus on tavoitteellista, toiminnallista ja jatkuvaa. S2-opetusta toteutetaan mm. esikoulun aamupiireissä, pienryhmätoiminnassa, yksilöllisenä ohjauksena, tukiryhmissä ja aktiivisen osallistumisen kautta. S2-opetuksen tavoitteena on mahdollistaa lapsen tasavertainen ryhmän jäsenyys ja tasavertaiset mahdollisuudet oppimiseen. Raaseporin kaupungissa työskentelee varhaiskasvatuksen kieli- ja kulttuuriopettaja, joka ohjaa ja neuvoo henkilökuntaa S2-opetukseen liittyvissä kysymyksissä, sekä osallistuu lapsen opetukseen.

4.6.2 Kotimaisten kielten kielikylpy

Raaseporissa järjestetään kielikylpyopetusta suomeksi ja ruotsiksi Tammisaarella ja Karjaalla. Kielikylpy alkaa lapsen ollessa 3-4-vuotias ja jatkuu aina esikoulun alkamiseen saakka. Esiopetuskielen tulee olla tuleva koulukieli.

4.7 Arviointi

Arviointi on kiinteä osa esiopetusta. Sillä on esiopetuksessa kaksi tehtävää:

1. Tuloksia käytetään apuna opetuksen kehittämisessä ja suunnittelussa.
2. Tuloksia käytetään tukemaan jokaisen lapsen hyvinvointia, kasvua ja oppimista.

Arviointia tehdään eri tasoilla; kansallisesti, kaupungin sisäisesti, sekä esikouluyksikössä. Myös esikoulukohtaisen lukuvuosisuunnitelman arviointi kuuluu arviointikokonaisuuteen.

Arviointi on havainnoinnin, dokumentoinnin, arviointipäätelmien ja palautteen muodostama kokonaisuus, johon osallistuvat varhaiskasvatuksen opettajan lisäksi muu esiopetuksen henkilöstö, sekä lapset ja huoltajat. Kevätlukukauden aikana huoltajat arvioivat kaikille yhteisellä kyselyllä koko varhaiskasvatus- ja esikoulutoimintaa.

ARVIOINTI		
	Sisältö	Välineet
1. Havainnointi	Lapsen kehitystä ja oppimista seurataan jatkuvasti. Seurannan kohteena ovat lasten työskentely, käyttäytyminen ja heidän oppimisensa eri tiedon- ja taidonaloilla.	- havainnointilomake
2. Dokumentointi	Lapsen kanssa käytävät keskustelut. Lasten tekemistä töistä näkyy lapsen kehittyminen ja oppiminen.	- lapsen tekemät työt ja omat kokemukset - valokuvat, filmit, äänitykset - henkilökunnan kirjaukset - lapsen oppimisen suunnitelma
3. Arviointipäätelmät	Havaintojen ja dokumentoinnin tulkitseminen suhteessa tavoitteisiin ja lapsen oppimiseen.	- perustuu lapsen tekemiin töihin, dokumentointiin ja havainnoimiseen

4. Palaute	<p>Lapselle: päivittäinen rohkaiseva ja kannustava palaute lapsen vahvuuksista ja kehittämisalueista. Koottua dokumentaatiota käytetään niin, että lapsi itse voi havainnoida omaa edistymistä.</p> <p>Huoltajille: säännöllinen palaute lapsen työskentelystä, käyttäytymisestä ja oppimisesta.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - päivittäiset keskustelut - dokumentaation huomioonotto
------------	--	---

4.7.1 Dokumentaatio

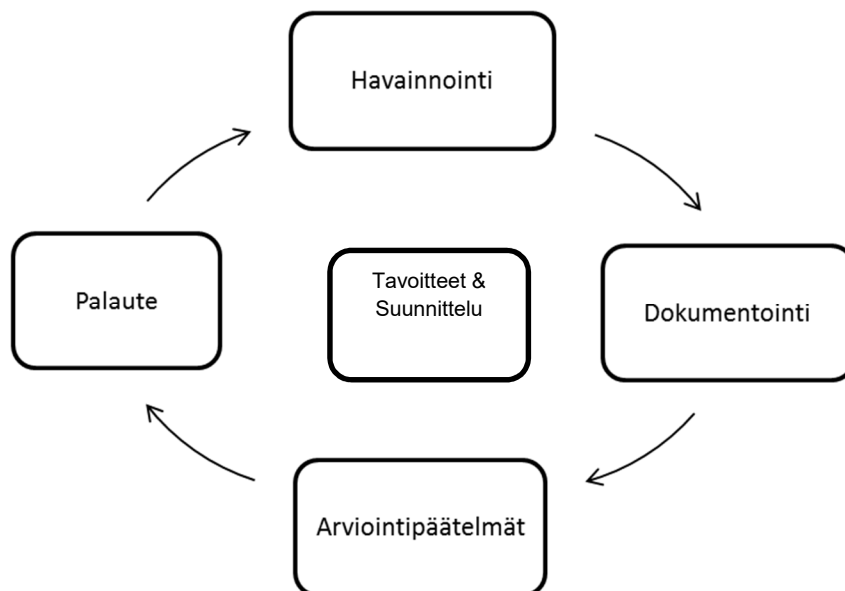
Dokumentaatio on pedagoginen väline, jota käytetään sekä arvioinnissa, että toiminnan suunnittelussa samalla kun lapsen oppimisen eteneminen tehdään näkyväksi.

Dokumentaatio on väline mutta ilman sen ympärillä tapahtuvaa vuorovaikutusta, dialogia ja reflektointia ei tapahdu kehitystä ja muutosta. Se, mitä dokumentaatio pitää sisällään ja miten se esitellään, ratkaisee sen millaisen kuvan dokumentaatio antaa. Dokumentaatio ei koskaan ole objektiivista, koska se värityy aikuisen valitsemista seikoista ja esitystavasta. Dokumentaatio tekee toiminnan näkyväksi niin lapselle, kasvattajille, huoltajille, toiminnasta vastaaville kuin päättäjillekin.

Dokumentaation tulee olla systemaattista ja monipuolista.

4.7.2 Henkilökunnan, huoltajien ja lapsen tekemä arviointi

Arviointi on jatkuva prosessi, joka vaikuttaa toiminnan tavoitteisiin ja suunnitteluun. Jotta voi suunnitella ja arvioida toimintaa täytyy arvioinnin olla säännöllistä. Arvioinnilla tarkoitetaan toisaalta lapsen yksilöllisen kehittymisen arvioimista, toisaalta esikoulutoiminnan ja henkilökunnan oman työn arviointia.

Huoltajien tekemä toiminnan arviointi tapahtuu arjen päivittäisissä tapaamisissa, vanhempainilloissa ja keskusteluissa. Vuosittain toimintaa arvioidaan koko päivähoidolle yhteisellä sähköisellä arviointilomakkeella.

Henkilökunta arvioi säännöllisesti ja jatkuvasti omaa toimintaansa osana arjessa tehtävää työtä. Työyhteisön kehittäminen on koko henkilökunnan vastuulla niin, että keskiössä on toiminta, joka koskee lapsia ja johon henkilökunta voi vaikuttaa. Itsearviointiin kuuluu ainakin huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön arviointi, toimintakulttuurin, oppimisympäristöjen, sekä laaja-alaisen oppimisen edistämisen arviointi. Toimintavuoden lopussa arvioidaan lukuvuosisuunnitelma. Tämä tehdään koko esiopetukselle yhteisellä lomakkeella ja palautetaan varhaiskasvatuspäällikölle.

4.7.3 Osallistumistodistus esiopetuksesta

Lukuvuoden päätteeksi annetaan lapselle todistus osallistumisesta esiopetukseen. Raaseporin kaupungilla on kaikille esikouluille yhteinen pohja. Todistuksesta ilmenee lapsen nimi, henkilötunnus, koulutuksen järjestäjä, päiväkodin nimi ja päivämäärä, sekä yhteinen kuvaus esiopetuksen sisällöistä.

5. LAPSEN KASVUN JA OPPIMISEN TUKI

Perusopetuslaki antaa lapselle ensisijaisesti oikeuden käydä omaa lähikouluun ja osallistua esiopetukseen omanikäisten lasten ryhmässä. Lapsen tarvitsema kasvun ja oppimisen tuki tulee mahdollisuuksien mukaan järjestää omassa lähiesikoulussa.

Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet:

- koko organisaatio pyrkii ennaltaehkäisevään toimintaan
- tuen tarve havaitaan varhaisessa vaiheessa
- kodin ja esikoulun välinen yhteistyö nähdään keskeisenä resurssina
- esiopetuksessa annettavaa tukea kehitetään moniammatillisessa ja monialaisessa yhteistyössä
- siirtymävaiheet huomioidaan suunniteltaessa tukimuotoja
- esikouluryhmät ovat tarkoituksenmukaisesti järjestetyt

Tavoite on, että jokainen lapsi saa tukea oikea-aikaisesti tarvitsemassaan laajuudessa ja muodossa. Päiväkodinjohtaja vastaa tuen toteutumisesta.

Tuki suunnitellaan systemaattiseksi, pitkällä tähtäyksellä ja tukimuotojen jatkuvuus huomioon ottaen. Toiminta edellyttää tiivistä moniammatillista yhteistyötä. Toiminnan koordinointi tapahtuu monialaisessa työryhmässä, Raaseporin oppilashuoltoryhmässä, jonka tehtävä on kehittää ja koordinoita kaupungin oppilashuoltoa ja siihen kuuluvaa verkostoa, sekä seurata esikoululaisten ja koululaisten terveyttä ja hyvinvointia.

5.1 Ennaltaehkäisevän työn ja varhaisen panostuksen strategiat

Kasvun ja oppimisen tukemiseksi toiminta järjestetään niin että yksittäisen lapsen ja koko esikouluryhmän edellytykset, tarpeet ja kyvyt huomioidaan. Jokaisen lapsen tulee omista edellytyksistään käsin voida kokea edistymistä oppimisessa ja ryhmän jäsenenä. Monipuolista palautetta ja tietoa oppimisesta käytetään järjestelmällisesti lapsen kannustamiseksi ja ohjaamiseksi. Oppiminen nähdään jatkuvana prosessina, jossa aikaisemmin omaksuttu tieto luo pohjan uuden oppimiselle, ja jossa osallisuus, kannustus, tuki ja erilaiset virikkeet edistävät oppimista.

5.2 Eriyttäminen

Eriyttäminen merkitsee, että varhaiskasvatuksen opettaja järjestää opetuksen yksittäisen lapsen ja opetusryhmän tarpeiden pohjalta. Opetusta eriyttämällä kiinnitetään huomiota lapsen yksilöllisiin oppimistapoihin, työskentelyrytmiin, mielenkiinnon kohteisiin ja taitoihin niin kuin myös kehityksen, itsetunnon ja emotionaalisiin tarpeisiin yhdistettynä motivaatioon. Opetusta eriyttämällä lapselle tuotetaan sopivia haasteita ja onnistumisen kokemuksia sekä tarjotaan mahdollisuuksia kehittyä ja oppia omien vahvuuksien mukaisesti. Näin lapsen kiinnostus ja motivaatio säilyy. On myös tärkeää hyödyntää niitä erilaisia tietoja ja mielenkiinnon kohteita, joita samassa opetusryhmässä olevilla oppilailla on.

Varhaiskasvatuksen opettaja tarvitsee eriyttämisen pohjaksi seurannan lapsen kehityksestä ja oppimisesta. Kasvatusyhteistyön hengessä varhaiskasvatuksen opettaja ja huoltajat, muu henkilökunta ja eri asiantuntijat tapaavat. Lapselle tulee antaa mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa omaan kasvuun ja oppimiseen.

Esiopetuksessa eriyttäminen suunnitellaan ja toteutetaan esimerkiksi huomioimalla

- o opetuksen sisällöt,
- o pedagoginen oppimisympäristö,
- o joustavat ryhmittelyt,
- o oppimistyylit,
- o työskentelynopeus,
- o eri mielenkiinnon kohteet ja valmiudet,
- o materiaalien ja apuvälineiden tarve,

Ehdotus opetuksen eriyttämiseksi esiopetuksessa

- o kuuntele lapsen mielenkiinnon kohteita ja suunnittele sen pohjalta
- o anna suunnittelun olla lapselle näkyvä, selvitä pääasiat suullisesti, tue kuvakorteilla
- o suunnittele opetustuokioiden ja oppimisympäristö oppimistyyliä huomioiviksi (auditiivinen, visuaalinen, kinesteettinen)
- o suunnittele opetustuokioiden joustavia ryhmittelyjä silmällä pitäen
- o vaihtelee työskentelytapoja ja ajankäyttöä
- o huomioi lasten erilaiset tavat ja kyvyt ilmaista itseään tietojensa ja valmiuksiensa esittämisessä
- o ota huomioon erilaiset kulttuuritaustat
- o luo mahdollisuuksia osallisuuteen; anna lapselle aikaa ajatella, reflektoida, keskustella ja tuottaa
- o käy läpi tärkeimmät uudet käsitteet
 - o anna lapselle mahdollisuus valita tehtäviä
 - o käytä monipuolista opetusmateriaalia
- o anna lapsille mahdollisuus auttaa toisiaan (toisia opettaessa oppii itsekin)
 - o arvioi työtä yhdessä - arviointimenetelmiäkin voi eriyttää
- o ole tarkkana kysymyksissä (kysy yksinkertaisia ja selviä kysymyksiä, yksi kysymys kerrallaan)

5.3 Siirtymävaiheita tukevien keskustelujen periaatteet

Nivelvaiheissa käytävien tiedonsiirtokeskustelujen tarkoituksena on, että vastaanottava henkilökunta saa tarvittavat tiedot opetuksen järjestämiseksi parhaalla mahdollisella tavalla ja niin, että jatkuvuus lapsen oppimisessa huomioidaan. Nivelvaiheen tuki edellyttää määrätietoista yhteistyötä, varhaiskasvatuksen, esikoulun ja koulun välillä. Lain mukaan tällaista esikoulun järjestämiseksi tarpeellista tietoa saa siirtää ilman huoltajan lupaa, mutta yhteistyön ja luottamuksen ylläpitämiseksi on hyvä ensisijaisesti pyytää huoltajien suostumus.

Lapsen muuttaessa toiseen kuntaan, annetaan kopiot lapsen henkilökohtaisesta oppimissuunnitelmasta ja muista dokumenteista huoltajalle, joka vastaa tiedonsiirrosta uuteen esikouluun/kouluun.

Tiedonsiirtokeskustelut lapsen siirtyessä varhaiskasvatuksesta esiopetukseen toteutetaan seuraavien periaatteiden mukaan:

Yksittäisen lapsen valmiuksia, osaamista ja tuen tarvetta koskevat keskustelut:

- lapsen varhaiskasvatussuunnitelma sekä mahdolliset asiantuntijalausunnat siirretään varhaiskasvatuksesta esikouluun sen jälkeen kun ne on käyty läpi huoltajan kanssa
- varhaiskasvatuksen opettaja, esikoulun varhaiskasvatuksen opettaja, huoltajat sekä varhaiskasvatuksen erityisopettaja tai muita asiantuntijoita tapaavat tarpeen vaatiessa

Keskustelun sisältö:

- työskentelytaidot sekä keskittymiskyky
- sosiaaliset taidot ja tunneilmaisus
- motorinen ja visuomotorinen hahmottaminen
- kielelliset valmiudet

Tiedonsiirtokeskustelut lapsen siirtyessä varhaiskasvatuksesta esiopetukseen toteutetaan seuraavien periaatteiden mukaan:

Yksittäisen lapsen valmiuksia, osaamista ja tuen tarvetta koskevat keskustelut:

- varhaiskasvatuksen opettaja täyttää tiedonsiirtolomakkeen yhteistyössä huoltajien kanssa, jotka ottavat kantaa siirrettävään tietoon
- varhaiskasvatuksen opettaja tiedonsiirtokeskustelussa vastaanottavan koulun tulevan ensimmäisen luokan luokanopettajan ja/tai erityisopettajan kanssa ja tarvittaessa varhaiskasvatuksen erityisopettaja osallistuu

Keskustelun sisältö:

- työskentely- ja opiskeluvalmiudet, sekä keskittymiskyky
- sosiaaliset taidot, tunneilmaisu ja työskentelytaidot
- motorinen ja visuumotorinen hahmottaminen
- kielelliset valmiudet
- matemaattiset valmiudet, looginen ajattelu ja päättelytaidot
- käyttäytyminen opetustilanteissa
- tuen tarve

Opettajat informoivat rehtoria tulevasta oppilasryhmästä ensimmäisen luokan opetusryhmien muodostamiseksi.

Oppilashuollon **ammattihenkilöiden** yksittäisen lapsen tuen tarvetta koskevat keskustelut

- informaatio siirtyy koulukuraattorilta koulukuraattorille, psykologilta psykologille ja neuvolan terveydenhoitajalta kouluterveydenhoitajalle

Jos lapsen tueksi on perustettu **asiantuntijaryhmä**, ottaa ryhmän vastuuhenkilö yhteyttä lapsen huoltajaan asiantuntijatyöryhmän jatkosta ja mahdollisista ryhmän uusista jäsenistä koulunkäynnin alkaessa.

5.4 Tukitasot esiopetuksessa

Lapsen tukeminen esiopetuksessa jaotellaan kasvun ja oppimisen yleiseksi, tehostetuksi tai erityiseksi tueksi. Tuki toteutetaan kolmiportaisen tuen mukaisesti. Oikea tukimuoto

järjestetään tuen tarpeen luonteen ja laajuuden perusteella. Tuen tarpeen havaitsemiseksi lasten kasvua ja oppimista arvioidaan jatkuvasti.

Tarvittaessa tuki suunnitellaan ja toteutetaan moniammatillisena yhteistyönä. Huomiota kiinnitetään kasvun ja oppimisen esteiden ja oppimisvaikeuksien varhaiseen tunnistamiseen. Tukimuodot ja -toimet kirjataan esikoulussa sähköiseen Wilma oppilashallintojärjestelmään.

Lapsen saaman tuen tulee olla joustavaa, pitkäjänteisesti suunniteltua ja lapsen tuen tarpeen mukaan muuttuvaa. Tuen oikea-aikaisuus sekä tuen oikea taso ja muoto ovat tärkeitä kasvun ja oppimisen turvaamiseksi. Tuen toteuttamisessa liikutaan vain yhdeltä tasolta toiselle: yleisestä tuesta tehostettuun tuleen ja tehostetusta tuesta erityiseen tukeen ja päinvastoin.

Raaseporin esiopetuksen kolmiportaisen tuen käsikirjassa kuvataan kolmiportaisen tuen prosesseja laajemmin.

5.4.1 Yleinen tuki

Yleinen tuki perustuu lapsen oikeuteen saada ohjausta ja tukea kasvuun ja oppimiseen omien edellytysten pohjalta. Toimivat päivittäiset rakenteet ja rutiinit luovat toiminnalle pohjan. Pedagoginen ohjaus, pienryhmätoiminta ja eriyttäminen ovat keskeisiä yleisen tuen tukimuotoja. Yleinen tuki kuuluu kaikille esiopetuksen piirissä oleville lapsille. Myönteinen ilmapiiri jossa sekä lapset että henkilökunta ottavat toisensa huomioon on oppimiselle tärkeää.

Esiopetuksen suunnittelun ja toteuttamisen tueksi laaditaan syksyllä kullekin lapselle yksilöllinen oppimissuunnitelma. Varhaiskasvatuksen opettaja vastaa suunnitelman laatimisesta. Suunnitelma perustuu huoltajien ajatuksiin lapsestaan, sekä lapsen henkilökohtaiseen varhaiskasvatussuunnitelmaan (VASU).

Lapsen vahvat puolet ovat suunnitelman lähtökohtana. Suunnitelmassa kiinnitetään huomiota lapsen taitojen havainnointiin ja oppimisen tavoitteiden asettamiseen. Suunnitelmassa määritellään lapsen fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen kasvun ja kehityksen sekä eri osa-alueiden oppimisen tukimuotoja. Suunnitelmasta ilmenevät ne osa-alueet, joissa lapsi mahdollisesti tarvitsee tukea esikouluvuoden aikana. Suunnitelmaa päivitetään tarpeen mukaan toimintavuoden aikana ja arvioidaan keväällä. Lapsen osallisuus tulee huomioida tavoitteiden asettamisen ja arvioinnin yhteydessä. Varhaiskasvatuksen opettajan työvälineeksi on laadittu havainnointilomake, joka täytetään syksyllä ja keväällä.

5.4.2 Tuki lapselle, jonka äidinkieli on muu kuin ruotsin- tai suomenkieli

Vieraasta kulttuuritaustasta tuleville lapsille tarjotaan tukea kolmiportaisen tuen sisällä. Heikot tiedot/taidot suomenkielessä eivät sinällään ole riittävä peruste erityisen tuen päätökselle vaan lapselle tarjotaan tarvittaessa erityisopetusta koulukielessä. Lapselle laaditaan tarvittaessa yleisen tuen oppimissuunnitelma. Lapsen edistymistä ja mahdollista tehostetun tai erityisen tuen tarvetta seurataan säännöllisesti. Lapselle, jonka äidinkieli on muu kuin koulukieli, voidaan opetusta antaa suomen- tai ruotsinkielen S2-opetuksena, sekä opetusta lapsen omassa äidinkielessä (muu kuin ruotsi tai suomi).

5.4.3 Tehostettu tuki

Mikäli yleinen tuki ei riitä tukemaan lapsen kasvua ja oppimista tai jos lapsi tarvitsee säännöllistä tukea tai useita eri tukimuotoja yhtäaikaisesti lapselle järjestetään tehostettua tukea. Tehostettu tuki on säännöllistä, päivittäistä ja voi sisältää useita tukimuotoja samanaikaisesti. Tehostettu tuki suunnitellaan aina yksittäiselle lapselle ja sisältää erityispedagogisia menetelmiä.

Tehostetun tuen tarkoituksena on ehkäistä sitä, että lapsen tuen tarve kasvaa tai muuttuu monivaihteiseksi. Tehostettu tuki järjestetään laadultaan ja määrältään lapsen kehitystason ja yksilöllisten tarpeiden mukaisesti.

Tehostettu tuki suunnitellaan, toteutetaan ja arvioidaan yhteistyössä lapsen, huoltajien, esikoulun henkilöstön, varhaiskasvatuksen erityisopettajan ja tarvittaessa muiden asiantuntijoiden kanssa.

5.4.3.1 Tehostetun tuen pedagoginen arvio

Ennen tehostettuun tukeen siirtymistä tulee tehdä pedagoginen arvio. Varhaiskasvatuksen opettaja vastaa pedagogisen arvion laatimisesta. Arvio tehdään yhteistyössä esiopetuksen henkilöstön, lapsen, lasten huoltajien ja tarpeen mukaan muiden asiantuntijoiden kanssa. Pedagogisen arvion laadintaan voi osallistua vain ne lasta opettavat henkilöt sekä ne oppilashuollon ammattihenkilöt, joiden tehtäviin yksittäisen lapsen asioiden hoitaminen välittömästi kuuluu. Oppilaan huoltajan antamalla yksilöidyllä kirjallisella suostumuksella voi oppilaan asioiden käsittelyyn osallistua muita tahoja.

Varhaiskasvatuksen opettaja, varhaiskasvatuksen erityisopettaja ja päiväkodinjohtaja käsittelevät pedagogisen arvion silloin kun järjestetään ja arvioidaan tehostettua tukea ja tarvittaessa lapsen siirtämisestä yleiseen tukeen. Käsittelyssä otetaan kantaa lapselle suunnatuista tuista ja resursseista.

5.4.3.2 Tehostetun tuen oppimissuunnitelma

Tehostettu tuki järjestetään lapsen oppimissuunnitelman mukaisesti. Pedagogisen arvion laatinut varhaiskasvatuksen opettaja tekee yhteistyössä lapsen ja huoltajien kanssa oppimissuunnitelman. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja osallistuu ja tarvittaessa myös esiopetusryhmän muu henkilökunta ja/tai muut asiantuntijat. Huoltajien ja lapsen osallisuus lapsen tehostetun tuen oppimissuunnitelman laadinnassa ja seurannassa on erittäin tärkeää.

Varhaiskasvatuksen opettaja vastaa siitä, että tuki järjestetään oppimissuunnitelman mukaisesti ja, että oppimissuunnitelmassa täsmennetty seuranta-aikataulua noudatetaan. Seurantatapaamisissa oppimissuunnitelma tarkistetaan ja mahdollisesti lapsen kehitykselle asetetaan uusia tavoitteita.

Pedagogista arvioita voi käyttää useamman kerran tehostetun tuen ja lapsen oppimisen seurantakeskusteluissa.

5.4.4 Erityinen tuki

Erityistä tukea annetaan kun kasvun, kehityksen tai oppimisen tavoitteiden saavuttaminen ei toteudu muilla tukitoimilla. Erityinen tuki esiopetuksessa järjestetään pääsääntöisesti pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä oleville lapsille ja vammaisille. Erityisen tuen tavoitteena on antaa lapselle kokonaisvaltaista ja suunnitelmallista tukea jotta lapsella on tasavertaiset mahdollisuudet kasvuun ja oppimiseen omien edellytysten mukaan yhdessä saman ikäisten kanssa.

Erityisen tuen päätös on hallintopäätös ja sen tekee varhaiskasvatuspäällikkö. Päätöksessä määrätään lapsen esiopetuksen järjestämisen kannalta tärkeistä asioista. Päätös pohjautuu kirjallisen pedagogisen selvitykseen ja lapsen ja huoltajien kuulemiseen.

5.4.4.1 Pedagoginen selvitys

Pedagoginen selvitys laaditaan tehostetun tuen vaikutusten ja erityisen tuen tarpeiden arvioimiseksi.

Pedagoginen selvitys tehdään kun:

- tehostetun tuen toimet eivät riitä,
- erityisen tuen arviointi osoittaa, että lapsi tulee toimeen tehostetulla tuella ja arvioidaan, että paluu tehostettuun tukeen on perustelua,
- lapsen tuen tarpeet ovat muuttuneet tai erityisen tuen piirissä tarvitaan uusia tai laajempia tukimuotoja,
- lapsen saamiin tukimuotoihin on tarpeellista tehdä muutoksia

Varhaiskasvatuksen opettaja vastaa pedagogisen selvityksen laatimisesta.

Pedagogisen selvityksen laadinnassa käytetään pohjana aikaisempaa pedagogista selvitystä ja muita mahdollisia asiakirjoja. Pedagogista selvitystä voidaan käyttää seuranta- ja arviointikeskusteluissa, kun kysymys on toteutuneen tuen ja lapsen oppimisen arvioinnista.

5.4.4.2 Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS)

Varhaiskasvatuksen opettaja joka vastaa lapsen opettamisesta, laatii oppilaan henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman yhteistyössä lapsen ja hänen huoltajansa sekä tarvittaessa muiden asiantuntijoiden kanssa. Erityinen tuki toteutetaan HOJKSin mukaisesti. Heti, kun tarve erityisen tuen merkittävälle muuttamiselle ilmaantuu, tehdään uusi pedagoginen selvitys ja uusi hallinnollinen päätös.

HOJKSiin kirjataan lapsen kasvun ja oppimisen tavoitteet sekä pedagogisessa selvityksessä esiin tulleet tukimuodot ja niiden soveltaminen. HOJKSissa määritellään lapsen kasvun ja oppimisen seurannan ja arvioinnin periaatteet. HOJKS tarkistetaan

ainakin kaksi kertaa vuodessa niin, että se vastaa lapsen tarpeita ja sisältö tulee tarkistaa aina kun lapsen tukitarpeet tai tavoitteet muuttuvat. HOJKSiin kirjataan myös lapsen tuen tarpeet varhaiskasvatuksessa. Mikäli lapsi osallistuu varhaiskasvatukseen kesällä ennen koulun alkua, tukimuodot tulee suunnitella niin, että ne kattavat myös tämän ajan.

5.5 Pidennetty oppivelvollisuus

Jos lapsella ei vamman tai sairauden perusteella ole mahdollista saavuttaa perusopetuksen tavoitteita yhdeksässä vuodessa, alkaa lapsen oppivelvollisuus vuotta aikaisemmin kuin perusopetuslaissa säädetään. Päätös pidennetystä oppivelvollisuudesta tehdään pääsääntöisesti ennen oppivelvollisuuden alkamista.

Pidennettyä oppivelvollisuutta on hyödynnettävä ennen kuin lapsi aloittaa koulunkäynnin. Pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin kuuluvien lasten opetus voidaan järjestää seuraavin eri tavoin:

- lapsi osallistuu vapaaehtoiseen esiopetukseen sinä vuonna, jolloin hän täyttää 5 vuotta, jatkaa yhden vuoden oppivelvollisuuteen kuuluvassa esiopetuksessa ja aloittaa tämän jälkeen 1. vuosiluokalla
- lapsi aloittaa oppivelvollisuuteen kuuluvan esiopetuksen sinä vuonna, jolloin hän täyttää 6 vuotta ja aloittaa seuraavana vuonna 1. vuosiluokalla
- lapsi aloittaa oppivelvollisuuteen kuuluvan esiopetuksen sinä vuonna, jolloin hän täyttää 6 vuotta ja osallistuu kaksi vuotta esiopetukseen ja aloittaa 1. vuosiluokan vuotta myöhemmin, jolloin hän täyttää 8 vuotta. Erillinen hallintopäätös on välttämätön.

Huoltajan tulee saada riittävän varhaisessa vaiheessa tietoa pidennetyn oppivelvollisuuden eri vaihtoehtoista ja vaihtoehtojen seurauksista.

Erytisen tärkeää on huomioida esikoulun ja koulun välinen yhteistyö ja tiedonkulku pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien lasten ollessa kyseessä. Opetuspäällikkö tekee päätöksen pidennetystä oppivelvollisuudesta. Huoltajan suostumuksella lähetetään kopio päätöksestä myös lapsen tulevan lähikoulun rehtorille. Perusopetuksen 1. vuosiluokalle siirryttäessä on nivelvaiheen yhteistyö suuntaviivat huomioitava.

5.5.1 Pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin kuuluvien lasten tukeminen

Erytisopetus

Kun lapselle tehdään päätös pidennetystä oppivelvollisuudesta, on tehtävä myös päätös erityisestä tuesta. Sen vuoden aikana, jolloin lapsi suorittaa ensimmäistä vuottaan oppivelvollisena esikoulussa, on lapsella oikeus erityisopetukseen. Lapsen oppimisen tarpeista ja edellytyksistä riippuen annetaan erityisopetusta varhaiskasvatuksen erityisopettajan tai vastaanottavan koulun erityisopettajan toimesta. Lapselle on laadittava henkilökohtainen suunnitelma esiopetuksen järjestämisestä. Suunnitelmassa määritellään erityisopetuksen järjestäminen lapsen oppivelvollisuusvuoden aikana esikoulussa.

Lapsen aloittaessa koulunkäynnin on hänelle laadittava opetuksen järjestämistä koskeva henkilökohtainen suunnitelma, johon sisältyy selvitys lapsen saamasta erityisopetuksesta. Erityisopetus voidaan järjestää joko osa-aikaisena, jos oppilas osallistuu opetukseen yleisopetuksen ryhmässä, tai kokoaikaisena pienryhmässä. Erityisen tuen päätöksessä määritellään ne oppiaineet, jotka oppilas mahdollisesti suorittaa yksilöllistetyn opetussuunnitelman mukaisesti. Näiden oppiaineiden tavoitteet määritellään henkilökohtaisessa suunnitelmassa. Suunnitelman laatiminen tapahtuu yhteistyössä huoltajien kanssa siten kuin tässä opetussuunnitelmassa määritellään.

Tulkkaus- ja avustajapalvelut

Vammaisella ja muulla tukea tarvitsevalla lapsella on oikeus saada maksutta esiopetukseen osallistumisen edellyttämät perusopetuslain mukaiset tulkkaus- ja avustajapalvelut. Tulkkaus- ja avustajapalveluiden tarkoituksena on taata lapselle oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen perusedellytykset ja mahdollisimman esteetön oppimisympäristö.

Lapsi voi saada tilapäistä tai pitkäaikaisempaa tukea oppimiseensa ryhmäavustajalta. Ryhmäavustajan antama tuki voidaan suunnata yksittäiselle lapselle tai koko ryhmälle.

Varhaiskasvatuksen opettajan tehtävänä on suunnitella, opettaa sekä arvioida lapsen ja koko ryhmän oppimista ja työskentelyä. Ryhmäavustaja tukee ja auttaa lasta oppimiseen, sekä oppimista tukevaan kuntoutukseen liittyvien tehtävien suorittamiseen varhaiskasvatuksen opettajan tai terapeuttien ohjeiden mukaisesti ja osallistuu tarvittaessa tuen suunnitteluun.

Ryhmäavustaja ohjaa lasta myös koulukuljetuksissa ja ruokailutilanteissa, sekä osallistuu ulkoiluun ja muuhun toimintaan. Avustajapalvelun tarkoituksena on tukea yksittäistä lasta itsenäistymään, edistää lapsen aloitteellisuutta, sekä lisätä hänen itseluottamustaan.

Lapsi voi tarvita tulkkausta esimerkiksi kuulovamman tai kielellisen erityisvaikeuden takia. Hän voi tarvita myös puhetta tukevia tai korvaavia kommunikaatiokeinoja, kuten erilaisia symbolijärjestelmiä puutteellisten kommunikaatiotaitojensa vuoksi. Kielellisen vuorovaikutuksen mahdollisuus ja tukeminen kaikkina esikoulupäivinä edistää lapsen kehitystä, sosiaalista kasvua ja osallisuutta esikoulussa. Tavoitteena on, että sekä toiset lapset, että lapsen kanssa toimivat aikuiset tuntevat lapsen tavan kommunikoida.

Lapsen kanssa työskentelevien tulee tarvittaessa hyödyntää erilaisia asiantuntijoita. Lisäksi suunnitellaan muutkin tukitoimet, kuten lapsen sijoittuminen oppimistilanteissa, yksilölliset oppi- ja opetusmateriaalit ja lapsen mahdollisesti tarvitsemat apuvälineet. Tulkkauksessa avustava henkilö voi tukea oppimistilanteissa yhtä tai useampaa lasta samanaikaisesti.

Lapsenpalvelujen tarve, määrä ja laatu arvioidaan lapsen varhaiskasvatuksen opettajan ja oppilashuollon henkilöstön yhteistyönä hyödyntäen lapsen huoltajan antamia tietoja ja mahdollisten esikoulun ulkopuolisten asiantuntijoiden lausuntoja. Lapsikohtainen tuki voi olla osa- tai kokoaikaista

6. OPPILASHUOLTO

Oppilashuollolla tarkoitetaan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa. Tavoitteena on luoda terve ja turvallinen oppimis- ja kasvuympäristö, suojata mielenterveyttä ja ehkäistä syrjäytymistä sekä edistää hyvinvointia esikoulussa.

Oppilashuoltoon sisältyvät tämän opetussuunnitelman mukaiset oppilashuollon palvelut, sekä Terveyden- ja sairaanhoitolain (1326/2010) mukaiset palvelut, sekä Valtioneuvoston asetuksessa neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskelijaterveydenhuollosta, sekä ennalta ehkäisevästä suu- ja hammashoidosta (338/2011) tarkoitettu kouluterveydenhuolto ja lastensuojelulaissa (417/2007) tarkoitettu koulunkäynnin tuki.

Oppilashuoltoon sisältyvät tämän opetussuunnitelman mukainen oppilashuolto sekä oppilashuollon palvelut, jotka ovat kansanterveyslaissa (626/2007) tarkoitettu kouluterveydenhuolto sekä lastensuojelulaissa (417/2007) tarkoitettu koulunkäynnin tukeminen.

Tässä opetussuunnitelmassa käytetään oppilashuolto käsitettä yhteisöllisestä oppilashuollosta. Yksilökohtainen oppilashuolto – käsitettä käytetään yksittäiselle lapselle suunnatuista palveluista.

Raaseporin oppilashuollon käsikirjassa kuvaillaan prosessit tarkemmin.

6.1 Yhteisöllinen oppilashuolto

Oppilashuollolla tarkoitetaan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa. Tavoitteena on luoda terve ja turvallinen oppimis- ja kasvuympäristö, suojata mielenterveyttä ja ehkäistä syrjäytymistä, sekä edistää esikouluyhteisön hyvinvointia.

Jokaisen esikoulussa lapsen kanssa työskentelevän henkilön, sekä oppilasterveydenhuoltopalveluista vastaavien viranomaisten ja henkilöstön tulee toimissaan edistää lasten hyvinvointia ja esikouluyhteisön hyvinvointia, sekä kotien ja esikoulun välistä yhteistyötä. Esikouluhenkilöstö kantaa päävastuun esikouluyhteisön hyvinvoinnista.

Lasten ja aikuisten väliset suhteet ovat hyvinvointia edistävän oppimisympäristön ja esikouluyhteisöä vahvistavan ilmapiirin luomisen perusta. Jokaisella esikoulussa työskentelevällä aikuisella perustehtävästä riippumatta on vastuu oppilashuollosta ja hänellä on ensisijainen velvollisuus havaita lapsen yhteisöllisen tai yksilökohtaisen oppilashuollon palvelujen tarpeen.

Oppilashuolto

- kuuluu kaikille esikoulussa työskenteleville sekä oppilashuoltopalveluista vastaaville viranomaisille
- toteutetaan yhteistyössä lapsen ja huoltajan kanssa
- on sekä yhteisöllistä että yksilöllistä tukea
- järjestetään moniammatillisessa yhteistyössä kaupungin sivistystoimen sekä sosiaali- ja terveystoimen kesken

Oppilashuollon tehtävänä on

- osana esikoulun toimintakulttuuria kehittää hyvinvointia tukevaa oppimisympäristöä ja vahvistaa esikoulun yhteisöllisyyttä
- edistää myönteistä vuorovaikutusta ja keskinäisen huolenpidon ilmapiiriä
- tarvittaessa puuttua ilmeneviin ongelmiin
- kehittää, seurata ja arvioida koko esikoulu yhteisön hyvinvointia
- seurata jokaisen lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia ja tarvittaessa tukea lasta ja puuttua hyvinvoinnissa tapahtuviin muutoksiin yhdessä huoltajan kanssa
- huolehtia siitä, että lapsen kasvuun, kehitykseen ja terveyteen liittyvät tarpeet huomioidaan esikoulun arjessa.

6.2 Yksilökohtainen oppilashuolto

Yksilökohtaisella oppilashuollolla tarkoitetaan

1. yksittäiselle oppilaalle annettavia neuvolan terveydenhuollon palveluja,
2. psykologi- ja kuraattoripalveluja sekä
3. monialaista yksilöllisesti kohdentuvaa oppilashuollon panostusta; joka toteutetaan asiantuntijaryhmän puitteissa.

Tuen tarpeen selvittämistä koskevat asiat ja miten oppilashuollon palvelut järjestetään yksittäiselle lapselle tai tietylle lapsiryhmälle ovat tapauskohtaisesti asetettavan monialaisen asiantuntijaryhmän tehtävä. Asiantuntijoita voidaan nimittää po. ryhmään ainoastaan lapsen tai hänen huoltajansa luvalla (jos lapsella ei ole ikänsä ja kehitystasonsa perusteella edellytyksiä arvioida tätä).

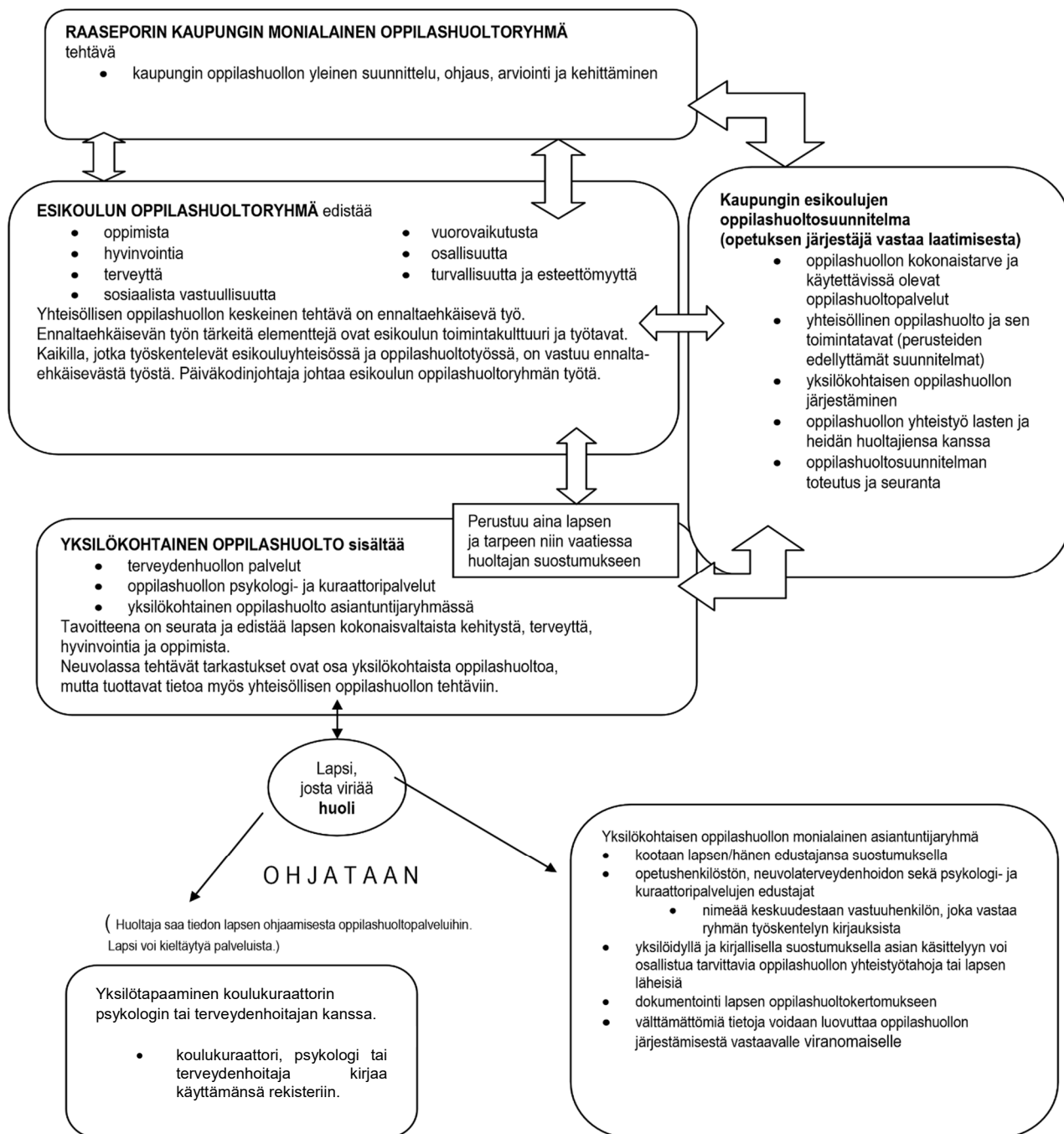
6.3. Oppilashuollon järjestäminen

6.3.1 Oppilashuoltoryhmät

Oppilashuoltotyötä tehdään kolmenlaisissa oppilashuoltoryhmissä:

1. Raaseporin kaupungin oppilashuoltoryhmä on ohjausryhmä, joka vastaa oppilashuollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä ja arvioinnista
2. Jokaisessa esikoulussa on esikoulun oppilashuoltoryhmä, joka vastaa oppilashuollon suunnittelusta, kehittämisestä ja arvioinnista esikoulussa
3. Tarvittaessa yksilökohtaiset oppilashuollon palvelut käsitellään lapsikohtaisesti asetettavissa asiantuntijaryhmissä.

OPPILASHUOLLON JÄRJESTÄMINEN RAASEPORISSA

6.4 Oppilashuollon ohjausryhmä

Raaseporin kaupungin oppilashuoltoryhmä on ohjausryhmä, joka vastaa oppilashuollon suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista kaupungin kouluissa. Oppilashuoltoryhmän työtä johtaa sivistystoimenjohtaja. Ryhmän jäseniä ovat

- sivistystoimenjohtaja

- opetuspäälliköt
- johtava koulukuraattori
- varhaiskasvatuspäällikkö
- perusturvajohtaja
- ennaltaehkäisevän terveydenhoidon ja neuvonnan yksikönpäällikkö
- sosiaalipalvelujen yksikönpäällikkö
- mielenterveystoimiston lasten ja nuorten tiimin edustaja
- nuorisosihteerit
- aamu- ja iltapäivätoiminnan koordinaattori.

Raaseporin oppilashuoltoryhmä ei osallistu yksittäisten koulujen oppilashuoltotyöhön eikä yksittäisten oppilaiden asioiden käsittelyyn. Oppilashuoltoryhmä seuraa oppilaiden terveyttä ja hyvinvointia THL:n suorittaman Kouluterveys – tutkimuksen puitteissa.

6.5 Esikoulun oppilashuoltoryhmä

Jokaisessa esikoulussa on moniammatillinen oppilashuoltoryhmä

- jonka koollekutsuja ja puheenjohtaja on päiväkodinjohtaja,
- joka johtaa yhteisöllistä oppilashuoltotyötä esikoulussa ja vastaa siitä
- joka tukee esikoulun toimintaa, sekä lasten fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista kasvua ja kehitystä arjessa ennaltaehkäisevällä oppilashuoltotyöllä
- jonka jäseninä voivat olla koulukuraattori, terveydenhoitaja, esikouluhenkilöstön edustaja, varhaiskasvatuksen erityisopettaja, psykologi ja sosiaalityöntekijä, mutta jonka kiinteä kokoonpano voi vaihdella esikoulun koon ja edellytysten mukaan; ryhmän kokoonpano täsmennetään vuosittain esikoulun lukuvuosisuunnitelmassa.

Lasten ja aikuisten väliset suhteet ovat hyvinvointia edistävän oppimisympäristön ja esikouluyhteisöä vahvistavan ilmapiirin luomisen perusta. Jokaisella esikoulussa työskentelevällä aikuisella perustehtävästä riippumatta on vastuu oppilashuollosta ja hänellä on ensisijainen velvollisuus havaita lapsen yhteisöllisen tai yksilökohtaisen oppilashuollon palvelujen tarpeen.

Päiväkodinjohtaja vastaa siitä, että henkilökunta, lapset, huoltajat ja yhteistyökumppanit saavat tiedon oppilashuollon järjestämisestä ja sen kuvauksesta paikallisessa opetussuunnitelmassa ja sen esikoulukohtaisesta soveltamisesta. Huoltajia on erityisesti informoitava siitä, miten yksittäinen oppilasasia oppilashuollossa tulee vireille ja valmistelluksi.

Päiväkodinjohtaja vastaa siitä, että esikoulukohtainen oppilashuollon suunnitelma laaditaan ja että sitä arvioidaan. Suunnitelma sisältyy esikoulun lukuvuosisuunnitelmaan ja se päivitetään vuosittain. Oppilashuollon periaatteet ja rakenne esitellään vuosittain huoltajille syksyllä pidettävässä esikoulun yhteisessä vanhempainillassa.

6.6 Yhteistyö ja tiedottaminen

Yhteydenpito kodin ja esikoulun välillä hoidetaan pääasiassa päivittäisissä esikoulun henkilökunnan ja huoltajien kohtaamisissa, vanhempainkokouksissa, vuosittaisissa arviointikeskusteluissa, sekä verkkotyökalu Wilman avulla.

Huoltajiin otetaan aina yhteys, kun henkilökunta tuntee huolta lapsen terveydestä tai hyvinvoinnista ja lasta ollaan ohjaamassa oppilashuoltopalvelujen piiriin.

Oppilashuollon rakenne ja periaatteet esitellään vuosittain huoltajille esikoulun vanhempainkokouksessa syksyllä. Kaupungin kotisivuilla on tietoa oppilashuollon organisaatiosta ja rakenteesta.

6.7 Monialainen yhteistyö

Oppilashuolto kuuluu kaikille esikoulu yhteisössä työskenteleville, sekä oppilashuoltopalveluista vastaaville. Esikoulun henkilöstöllä on ensisijainen vastuu. Oppilashuolto järjestetään moniammatillisena yhteistyönä opetustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen välillä niin, että oppilashuollosta tulee toimiva ja yhtenäinen kokonaisuus. Oppilashuoltopalveluihin kuuluvat kuraattori- ja psykologipalvelut, sekä neuvolapalvelut. Näiden asiantuntijoiden tehtävät koskevat niin yksilöä, yhteisöä kuin yhteistyötä. Tarvittaessa on tehtävä yhteistyötä myös muiden toimijoiden kanssa.

6.7.1 Koulukuraattorin tehtävät oppilashuollossa

Koulukuraattori on sosiaalityön asiantuntija esikoulussa. Koulukuraattorityön keskeisenä tavoitteena on tukea lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia, kasvua ja oppimista, sekä edistää lapsen sosiaalisia ja psyykkisiä valmiuksia. Lisäksi työn tavoitteena on edistää esikouluyhteisön hyvinvointia, sekä yhteistyötä perheiden ja läheisten kanssa. Työtä tehdään yksilö- ja yhteisötasolla. Tavallisesti kuraattori työskentelee käyttäytymisen, sosiaalisten suhteiden, perheeseen liittyvien asioiden, tunne-elämän pulmien, sekä oppimisen ja opetusjärjestelyjen parissa. Lapsi voi itse hakeutua kuraattoripalveluihin, tai hän voi ohjautua asiakkuuteen huoltajien, esikoulun henkilökunnan tai muun tahon ohjaamana (esim. lastensuojelu).

Kuraattoripalvelut ovat esi- ja perusopetuksen oppilaille sekä toisen asteen ammatillisen opetuksen ja lukion opiskelijoille. Esiopetuksessa koulukuraattorin työ painottuu esikoulukohtaisen oppilashuoltoryhmän työskentelyyn, konsultaatioon ja nivelvaihtoyöskentelyyn.

Koulukuraattorin tehtävät koostuvat:

- yksilökohtaisesta asiakastyöstä
- yhteisöllisestä työstä
- opetussuunnitelman mukaisesta oppilas- ja opiskelijahuoltotyöstä
- verkostotyöskentelystä ja yhteistyöstä eri viranomaisten ja muiden tahojen kanssa - suunnittelu- ja kehittämistyöstä
- konsultaatioista

6.7.2 Neuvolaterveydenhoitajan tehtävät oppilashuollossa

Terveystenhoitaja suunnittelee ja vastaa esikoulun kouluterveydenhuollosta yhdessä neuvolalääkärin kanssa.

Terveystenhoitaja toimii läheisessä yhteistyössä lapsen, huoltajien oppilashuollon henkilökunnan, päiväkodinjohtajan, esiopetuksen henkilökunnan ja sosiaali- ja terveystoimen eri tahojen kanssa.

Terveystenhoito esikoulussa on ensisijaisesti ennaltaehkäisevää ja voidaan jakaa seuraaviin kokonaisuuksiin:

- yksilön terveyden- ja sairaanhoito
- ympäristöön kohdistuva terveydenhoito, jonka painopisteenä ovat hygieeniset olosuhteet ja työterveys
- terveystkasvatus ja ennaltaehkäisevä valistustoiminta sekä yksilökohtaisesti, että ryhmässä

6.7.3 Psykologin tehtävät oppilashuollossa

Terveystkeskuksen mielenterveysyksikön psykologit (lasten ja nuorten tiimi) vastaavat koulupsykologipalveluista. Psykologipalvelut kuuluvat tästä syystä terveydenhuollon lainsäädännön, sekä psykologiliiton ohjeistuksen piiriin.

Psykologit osallistuvat Raaseporin oppilashuollon työskentelyyn eri tasoilla. Psykologin tehtäviin kuuluvat yleisen hyvinvoinnin kehittäminen ja seuranta, ongelmien ennaltaehkäisy esikoulussa, sekä korjaava työ.

- Psykologi osallistuu yksittäisten esikoulujen oppilashuoltoon. Painotus tässä on ennaltaehkäisevässä työssä. Tarkoituksena on edistää hyvinvointia ja turvallisuutta koko esikoulu yhteisössä.
- Yksilökohtainen oppilashuolto on suuri osa psykologin työtä. Painopiste on yksittäisessä lapsessa ja hänen lähiverkostossaan. Psykologi tekee usein yhteistyötä varhaiskasvatuksen opettajan ja muun esikouluhenkilökunnan kanssa. Työ on luonteeltaan tuen tarjoamista. Varhaiskasvatuksen opettaja voi konsultoida psykologia yksittäisen lapsen asioissa ja psykologi tarjoaa myös lapselle mahdollisuuksia tukikeskusteluihin. Psykologi osallistuu lapsen hoidon tarpeen arviointiin ja ohjaa lapsen/perheen tarvittaessa saamaan lisätukea sekä osallistuu verkostokokouksiin.
- Psykologi tekee tarvittaessa tutkimuksia, joilla selvitetään oppimisen tai koulunkäynnin vaikeuksia ja koulumenestystä. Tutkimusten jälkeen psykologi osallistuu lapselle tarkoitettujen tukitoimien suunnitteluun ja seurantaan.
- Psykologi käy tukikeskustelua lapsen kanssa, kun lapsen psyykkisestä voinnista on huoli tai hänen käytöksensä on muuttunut. Tarvittaessa ja mahdollisuuksien mukaan psykologi osallistuu tällaiselle lapselle tarkoitettujen tukitoimien suunnitteluun ja seurantaan.
- Psykologi voi osallistua yksilökohtaisen oppilashuollon asiantuntijaryhmään. Psykologin työtehtävät esikouluissa voivat vaihdella

esikoulun tarpeiden, kunnan palvelurakenteen, psykologien resursoinnin ja työtilojen sekä yksittäisen psykologin erityisosaamisen mukaan.

6.7.4 Keskustelut ja konsultaatiot

Varhaiskasvatuksen opettaja saa keskustella lapsen asioista esikoulun muun henkilökunnan tai sellaisten asiantuntijoiden kanssa, joiden työtehtäviin lapsen tuen suunnittelu ja toteuttaminen kuuluvat. Keskustelut tulee rajoittaa sellaisiin tietoihin, jotka ovat välttämättömiä opetuksen tai tuen järjestämiseksi käytännössä. Keskustelujen tarkoituksena on, että lapsi saa tarvittavan tuen oikeaan aikaan. Työnsä tueksi varhaiskasvatuksen opettajalla saattaa olla tarve konsultoida varhaiskasvatuksen erityisopettajaa tai psykologia. Tarvittaessa konsultaatiossa voidaan mainita myös lapsen nimi huolimatta siitä, että käsitellään salassapidon alaisia tietoja.

Laki ei edellytä, että yllä kuvatun kaltaiset keskustelut kirjataan. Jos kyseessä on konsultaatio, tulee esimerkiksi psykologin kirjata lausuntonsa tarvittaessa omaan potilasrekisteriinsä.

6.8 Muu monialainen yhteistyö

Esikoulun oppilashuoltotyö on usean tahon yhteistyötä, esim. lastensuojelu, poliisi, erikoissairaanhoido ja kolmas sektori. Silloin, kun on tarkoituksenmukaista, kutsutaan yhteistyötahoja keskusteluun esikoulun oppilashuoltoryhmässä.

6.8.1 Lastensuojelu

Lastensuojelu on lapsi- ja perhekeskeistä lastensuojelua. Sen tavoitteena on edistää lapsen suotuisaa kehitystä ja hyvinvointia. Lastensuojelu tukee vanhempia, huoltajia ja muita lapsen hoidosta ja kasvatuksesta huolehtivia henkilöitä. Lastensuojelu tulee mukaan oppilashuoltotyöhön, kun huoli lapsesta ulottuu ohi esiopetustoiminnan. Lastensuojelun henkilöstö tarjoaa konsultointiapua. Esikoulun henkilökunta saa lastensuojelun henkilöstöltä neuvoja yksittäisen lapsen asioissa. Konsultaatio tapahtuu tuolloin mainitsematta lapsen nimeä. Mahdollisuuksien mukaan esikoulun henkilökunta tekee yhdessä lapsen huoltajien kanssa pyynnön lastensuojelutarpeen selvittämiseksi. Mikäli tämä ei ole mahdollista, on esikoulun henkilökunnalla ilmoitusvelvollisuus (Lastensuojelulaki 417/2007, 25 §). Virkavastuulla toimivat esikoulun henkilökunnan edustajat ovat velvollisia viipymättä ilmoittamaan salassapitosäännösten estämättä kunnan sosiaalihuollosta vastaavalle toimielimelle, jos he tehtävässään ovat saaneet tietää lapsesta, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttää lastensuojelun tarpeen selvittämistä.

6.9 Ennaltaehkäisevä työ esikoulun oppilastyöryhmässä

Esikoulun oppilashuoltoryhmä vastaa hyvinvointia ja viihtyvyyttä edistävästä toiminnasta esikouluyhteisössä. Esikoulun oppilashuoltoryhmän tehtäviin kuuluu

- arvioida oppilashuollon kokonaistarve ja käytettävissä olevat oppilashuoltopalvelut

- arvioida esikoulun oppilashuoltoa ja käytettävissä olevien oppilashuoltopalvelujen laajuus

Oppilashuoltoryhmä vastaa yhteisen oppilashuollon suunnitelmista ja miten yhteisen oppilashuollon toteuttamisessa edistetään esikouluuyhteisön ja -ympäristön terveyttä, turvallisuutta ja hyvinvointia. Tämä tehdään huolehtimalla siitä, että esikoulussa on määritelty esikoulun oppilashuoltosuunnitelma, toiminta äkillisissä kriiseissä ja uhka- ja vaaratilanteissa, suunnitelma lasten suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä sekä yksilökohtaisen oppilashuollon järjestäminen. Osia näistä sisältyy yhteiseen paikalliseen opetussuunnitelmaan. Muut osat täsmennetään esikoulun lukuvuosisuunnitelmassa seuraavasti:

SISÄLTÖ	OPS	LVS
1. Oppilashuollon kokonaistarve ja käytettävissä olevat oppilashuoltopalvelut		
• oppilashuollon palveluiden järjestäminen ja sen edellyttämä työn- ja vastuunjako sekä palvelujen toteuttamisessa tarvittava yhteistyö	X	X
• oppilashuollon palveluiden kohdentaminen yksittäisiin lapsiin, esikouluuyhteisöön ja yhteistyöhön liittyviin tehtäviin sekä oppilashuollon kehittämiseen ja seurantaan	X	X
2. Yhteisöllinen oppilashuolto		
• toimenpiteet esikouluuyhteisön ja - ympäristön terveellisyden ja turvallisuuden ja hyvinvoinnin edistämiseksi		X
• yhteistyö siirtymävaiheissa		X
• yhteistyö ja käytänteet esikouluympäristön terveellisuuden ja turvallisuuden sekä esikouluuyhteisön hyvinvoinnin tarkastuksissa	X	
• kaupungin esikoulujen järjestyssäännöt ja esikoulun omat viihtyvyyssäännöt	X	X
• tapaturmien ehkäiseminen sekä ensiavun järjestäminen ja hoitoonohjaus	X	
• viihtyisän ja turvallisen ruokailun järjestäminen	X	X
• esikoulukuljetusten odotusaikoja ja turvallisuutta koskevat ohjeet	X	X
<u>a) lasten suojaaminen väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä</u>		
• kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän puuttuminen ehkäiseminen ja siihen	X	X
• edellä mainittujen asioiden käsittely yhteisö-, ryhmä- ja yksilötasolla		
• yksilöllinen tuki, tarvittava hoito, muut toimenpiteet ja jälkiseuranta sekä teon tekijän että sen kohteena olevan osalta		X
• yhteistyö huoltajien kanssa		X
• yhteistyö tarvittavien viranomaisten kanssa	X	X
• suunnitelman perehdyttäminen ja siitä tiedottaminen henkilöstölle, oppilaille, huoltajille ja yhteistyötahoille		X
• suunnitelman päivittäminen, seuranta ja arviointi		X
<u>b) toiminta äkillisissä kriiseissä ja uhka- ja vaaratilanteissa</u>		
• kriisitilanteiden ehkäisy, niihin varautuminen ja toimintatavat äkillisissä kriisitilanteissa	X	
• johtamisen periaatteet, yhteistyö sekä työn- ja niihin ja vastuunjako kriisitilanteissa	X	X
• sisäisen ja ulkoisen sekä esikoulun ja opetuksen järjestäjän välisen tiedottamisen ja viestinnän periaatteet	X	

• psykososiaalisen tuen ja jälkihoidon järjestäminen	X	X
• suunnitelman perehdyttäminen ja siitä tiedottaminen henkilöstölle, oppilaille, huoltajille ja yhteistyötahoille	X	
• toimintavalmiuksien harjoittelu		X
• suunnitelman päivittäminen, seuranta ja arviointi	X	
3. Yksilökohtaisen oppilashuollon järjestäminen		
• yhteistyö neuvolaterveydenhuollon kanssa laajoissa terveystarkastuksissa	X	
• lapsen sairauden vaatiman hoidon, erityisruokavalion tai lääkityksen järjestäminen esikoulussa		X
• yhteistyö tehostetun tuen ja erityisen tuen yhteydessä	X	
• asiantuntijaryhmän kokoaminen ja suostumuksen hankkiminen sekä ryhmän yhtenäiset menettelytavat yksittäistä lasta koskevan asian käsittelyssä	X	
• oppilashuoltokertomusten laatiminen ja säilytys	X	
• yhteistyö esikoulun ulkopuolisten palvelujen ja yhteistyökumppaneiden kanssa kuten lastensuojelu, erikoissairaanhoido ja poliisi	X	
4. Oppilashuollon yhteistyön järjestäminen oppilaiden ja heidän huoltajiensa kanssa		
• lapsen ja huoltajien osallisuus yhteisöllisen ja yksilökohtaisen oppilashuollon suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa		X
• yhteisöllisen ja yksilökohtaisen oppilashuollon periaatteista ja menettelytavoista tiedottaminen lapsille, huoltajille ja yhteistyötahoille		X
5. Oppilashuoltosuunnitelman toteuttaminen ja seuraaminen	X	

6.10 Oppilashuollon kokonaistarve ja käytettävissä olevat oppilashuoltopalvelut

Oppilashuoltosuunnitelmassa esitetään erillisessä lomakkeessa (liite) arvio oppilashuollon kokonaistarpeesta esikoulussa ja käytettävissä olevista oppilashuoltopalveluista niiden yhdenvertaisen saatavuuden varmistamiseksi ja toiminnan tarkoituksenmukaiseksi kohdentamiseksi. Lomake (liite 1) täytetään kerran lukukaudessa ja lomakkeiden perusteella laaditaan vuosittainen arvio.

6.11 Yhteisöllinen oppilashuolto

6.11.1 Yhteistyö koulutuksen siirtymävaiheissa ja oppilaanohjauksessa

Yhteistyön tarkoituksena on luoda jatkuvuutta ja turvallisuutta lapsen ja oppilaan oppimisessa. Yhteistyö tarkoittaa lapsen/oppilaan ohjaamista nivelvaiheissa sekä henkilökunnan päämäärätietoista yhteistyötä, jotta opetus pystytään järjestämään parhaalla mahdollisella tavalla.

Kaikissa nivel- ja siirtymävaiheissa on tavoitteena joustava ja turvallinen siirtyminen seuraavalle tasolle:

1. siirtyminen esikoulusta alkuopetukseen

2.siirtyminen luokalta 6 luokalle 7

3.siirtyminen perusopetuksesta toisen asteen koulutukseen.

a) Siirtyminen esikoulusta alkuopetukseen

Esikoulusta alkuopetukseen siirtyvän lapsen tukeen liittyvien periaatteiden tarkoituksena on tutustuttaa lapset koulunkäyntiin niin, että siirtymisestä tulee mahdollisimman sujuva ja turvallinen. Siirtymävaiheen tuen toteuttaminen edellyttää päämäärätietoista yhteistyötä esikoulun ja koulun henkilökunnan välillä.

Yhteistyö ja tuki esikoulusta alkuopetukseen siirryttäessä toteutetaan seuraavasti:

- esikoululaiset tutustuvat kouluvuoden aikana omaan lähikouluunsa varhaiskasvatuksen opettajan ja alkuopettajan suunnittelemalla tavalla
- esikoululaisilla ja oppilailla on yhteistä toimintaa
- kummioppilaat tukevat 1 -luokkalaista koulun aloittamisessa
- kevätlukukauden aikana tuleva luokanopettaja tutustuu esikoululaisiin ja esikoulun toimintaan vieraillemalla esikoulussa
- esikoululaiset tutustuvat lähikouluunsa koulujen tutustumispäivän aikana; päivän ohjelma on varhaiskasvatuksen opettajan ja luokanopettajan yhteisesti suunnittelema
- koulut järjestävät tulevien 1 – luokkalaisten huoltajille vanhempainkokouksia

6.12 Yhteistyö ja käytänteet esikouluympäristön terveellisuuden ja turvallisuuden sekä esikoulu yhteisön hyvinvoinnin tarkastuksissa

Esikoulu ympäristön terveellisuuden ja turvallisuuden edistämiseksi suoritetaan kolmen vuoden välein lakisääteiset tarkastukset (Terveystarkastuslaki 16 §). Esikoulun oppilashuoltoryhmä seuraa tarkastuksissa esiin tulleita puutteita ja toimenpiteitä vuosittain.

Tarkastukset toteutetaan esikoulu yhteisön hyvinvoinnista ja turvallisuudesta vastaavien tahojen yhteisissä kokouksissa. Tarkastuksiin osallistuvat:

- työsuojeluvaltuutettu
- työsuojelupäällikkö
- yksikön neuvolan terveydenhoitaja
- työterveyshuollon edustaja
- kiinteistön omistajan edustaja (Sisäinen palvelu)
- Eteläkärjen ympäristöterveyden edustaja (vastuu yhteydenpidosta pelastusviranomaisiin)
- päiväkodinjohtaja
- yksikön oppilashuollon edustaja
- varhaiskasvatuksen opettajan edustaja
- oppilaiden edustaja
- huoltajien edustaja

Kokouksen kutsuu koolle ennaltaehkäisevän terveydenhuollon yksikön päällikkö. Koulun oppilashuoltoryhmässä valmistaudutaan tarkastuksiin keräämällä turvalliseen ja terveelliseen kouluympäristöön sekä hyvinvointiin liittyviä tietoja opettajilta, lapsilta ja huoltajilta.

6.12.1 Päiväkodinjohtajan tehtävä turvallisen ja hyvinvoivan esikouluuyhteisön luomisessa

- vastata oppilashuollon esikouluuyhteisön turvallisuutta ja hyvinvointia edistävän suunnitelman laatimisesta, vuosittaisesta tarkastamisesta, sekä esikoulun henkilökunnan informoimisesta suunnitelmien sisällöstä
- vastata esim. liikuntasalin välineistön ja teknisen työn turvallisuusvaatimusten toteutumisesta
- vastata siitä, että turvallisuudesta ja hyvinvoinnista vastaavat muut tahot saavat tiedon mahdollisista puutteista ja riskeistä näihin asioihin liittyen

6.12.2 Päiväkodinjohtajan tehtävä esikouluympäristössä tehtävissä tarkastuksissa

- valmistautua tarkastuksiin esikoulun oppilashuoltoryhmässä keräämällä tietoa turvallisuuteen ja hyvinvointiin liittyvissä asioissa esikouluuyhteisössä
 - kuulemalla henkilökuntaa
 - kuulemalla lapsia
 - kuulemalla huoltajia
- kutsuu huoltajien edustajan osallistumaan tarkastukseen
- valmistele ennakolta lasten edustajaa

6.13 Onnettomuuksien ennaltaehkäisy, ensiavun järjestäminen ja lasten hoitoon ohjaaminen

Onnettomuuksia ennaltaehkäistään esikoulujen riskikartoituksilla sekä työyhteisön ja kiinteistöjen tarkastuksilla. Esikoulun hyvinvoinnin ja fyysisen ympäristön tutkimukset ja tarkastukset ovat osa ennaltaehkäisevää työtä. Lasten kokemukset ja mielipiteet muodostavat perustan onnettomuuksien ennaltaehkäisemisessä.

Esikoulukohtaisissa yhteisöllisen oppilashuollon suunnitelmissa kuvataan ensiavun järjestämistä ja lasten hoitoon ohjaamista.

Viihtyisän ja turvallisen esikouluruokailun järjestäminen

Katso luku Oppimista ja hyvinvointia edistävä esikoulutyön järjestäminen s. 15.

Koulukuljetusten odotusaikoja ja turvallisuutta koskevat ohjeet

Katso luku Oppimista ja hyvinvointia edistävä esikoulutyön järjestäminen, s.15.

Lasten suojaaminen väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä

Kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän ehkäiseminen ja siihen puuttuminen

PoL 29§:n mukaan opetukseen osallistuvalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Perusopetuslain 36§:n 3 momentissa määrätään, että oppilaan osallistuminen opetukseen voidaan evätä enintään jäljellä olevan työpäivän ajaksi, jos on olemassa vaara, että toisen oppilaan taikka koulussa tai muussa opetustilassa työskentelevän henkilön turvallisuus kärsii oppilaan väkivaltaisen tai uhkaavan käyttäytymisen vuoksi taikka opetus tai siihen liittyvä toiminta vaikeutuu kohtuuttomasti oppilaan häiritsevän käyttäytymisen vuoksi. Fyysinen väkivalta on tönimistä, tuuppimista, potkimista, läimäyttämistä, liikkumisen estämistä, lyömistä, hiuksista repimistä, esineillä heittämistä, teräaseella vahingoittamista tai kuristamista. Väkivalta voi olla hyvinkin monenlaista.

Jokaisen aikuisen velvollisuus on puuttua väkivaltaiseen käyttäytymiseen. On ensiarvoisen tärkeää, että kaikilla esikoulussa, sekä aikuisilla että lapsilla on samanlainen, ehdottoman torjuva suhtautuminen väkivaltaan, kiusaamiseen ja häirintään. Aktiivinen myönteinen vaikuttaminen esikoulun viihtyvyyteen on kaikkien esikoulussa toimivien vastuulla. Turvallisuus, kunnioitus ja myötätunto aikuisten ja lasten kesken mahdollistaa myönteisen ilmapiirin esikoulussa.

Esikoulujen henkilökunnan välinen yhteistyö koulutuksen siirtymävaiheissa on tärkeää, jotta uudet lapset tuntevat olonsa turvalliseksi uudessa koulussa. Esikoulun yhteiset tilaisuudet ja vanhempainyhdistyksen panostukset tukevat esikoulun yhteisöllisyyttä ja erilaisuuden kunnioittamista. Oppilaat voivat harjoitella mielipiteidensä esiin tuomista myös herkissä asioissa.

Esikoululla on velvollisuus kaikissa häirintä-, kiusaamis- ja väkivaltilanteissa puuttua ilmeneviin ongelmiin yhteistyössä huoltajien kanssa. Kiusaamisesta on kyse, kun lapsi systemaattisesti joutuu yhden tai useamman lapsen negatiivisten tekojen kohteeksi. Se, että tätä tapahtuu useamman kerran ja toistuvasti, on kiusaamisen tunnusmerkistöä. Yksittäiset häiriöt, riidat tai tappelut eivät ole kiusaamista.

Kiusaaminen voi olla:

- sanallista
- fyysistä
- psyykkistä
- nettikiusaamista

Kaikkien on yhteisesti sitouduttava toimimaan kiusaamista vastaan.

Kiusaamista ennalta ehkäisevät mm.

- toimiva ulkoilun valvonta
- säännöllistä kiusaamista koskevat keskustelut ja tiedottaminen siitä, mitä voi tehdä, jos joutuu tai tietää jonkun joutuneen kiusaamisen kohteeksi
- kiusaamista ehkäisevät toimintaohjelmat
- teemapäivät ja projektit, jotka vahvistavat yhteenkuuluvuutta

- varhaiskasvatuksen opettajan keskustelut yksittäisten lasten ja ryhmän kanssa
- ryhmäkeskustelut (varhaiskasvatuksen opettaja, muu esikoulun henkilökunta, kuraattori)

Toiminta äkillisissä kriiseissä ja uhka- ja vaaratilanteissa

Lapsella on oikeus turvalliseen toimintaympäristöön. Siihen kuuluvat fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen turvallisuus. Turvallisuuden lähtökohtana on riskikartoitus: riskien tunnistaminen, arviointi ja hallintakeinot. Ns. inhimillinen tekijä on pääosassa turvallisuutta luotaessa. Esikoulun henkilöstön tietoisuus säännöksistä, kyky tiedottaa säännöksistä ja turvallisuuteen liittyvistä asioista sekä kyky toimia säännösten edellyttämällä tavalla on kaikkein tärkeintä.

Kriisitilanteiden ehkäisy, niihin varautuminen ja toimintatavat äkillisissä kriisitilanteissa

Toiminta esikoulun kriisitilanteissa tähtää siihen, että lapselle tai esikouluyhteisölle kriisistä aiheutuva haitta jää mahdollisimman pieneksi. Toiminnassa painottuvat harkinta, lapsen oikeusturva, turvallisuus, tiedonkulku ja hienotunteisuus. Päiväkodinjohtaja huolehtii siitä, että tarvittavat tahot saavat riittävät ja asianmukaiset tiedot tapahtuneesta. Tällaisia tahoja ovat esim. huoltajat, varhaiskasvatuksen opettaja, oppilashuoltoryhmä ja asiaan kuuluvat ulkopuoliset tahot. Esikoulun on tarkasti dokumentoitava kaikki kriiseihin ja niiden ennakointiin liittyvät toimet. Tämä on kaikkien oikeusturvan kannalta aivan keskeinen asia.

Jokaisessa esikoulussa on tähän opetussuunnitelmaan integroidut turvallisuussuunnitelmansa. Päiväkodinjohtaja vastaa siitä, että nämä on tehty. Suunnitelmat laaditaan yhteistyössä pelastuslaitoksen kanssa. Päiväkodinjohtaja huolehtii myös siitä, että alkusammutus- ja ensiapukurssit suorittaneita aikuisia on esikoulussa suositusten edellyttämä määrä. Samoin päiväkodinjohtaja huolehtii yhdessä muiden viranomaisten kanssa siitä, että esikoulun ensiapuvälineistö on asianmukaisessa kunnossa. Sammutuskalusto on tarkastettava vuosittain.

Esikoulun henkilökunnalla ja lapsilla tulee olla tiedot toimintaohjeista erilaisia turvallisuutta vaarantavia tilanteita varten. Suunnitelmat on päivitettävä ja käytävä läpi henkilökunnan kanssa vuosittain. Itse toimintaa on harjoiteltava sillä tavalla, että todellisissa vaaratilanteissa pystytään toimimaan suunnitellulla tavalla.

Esikoulujen toiminta Raaseporissa perustuu riskien ja uhkien minimointiin. Tämä tarkoittaa sitä, että toiminnan pääpaino on ennalta ehkäisyssä. Lisäksi tarvitaan tietyt tekniset valmiudet, joiden avulla jonkin riskin tai uhan realisoituessa pystytään järjestelmälliseen, nopeaan ja tulokselliseen toimintaan.

Tämän takia kaikissa esikouluissa on pidettävä seuraavat perustason asiat kunnossa/huolehdittava seuraavat asiat kuntoon:

- yhteystiedot (huoltajat, muut yhteistyötahot) ajan tasalla
- esikoulun kriisiryhmän jäsenten vastualueet on määritelty
- poistumisteiden merkinnät

- työsuojelun toimintaohjelma (työturvallisuuslaki 738/2002)
- räjähdyssuoja-asiakirjat (ATEX)
- turvallisuuskansio (Sisäasiainministeriön julkaisun 40/2009 mukainen sisältö)
- tarvittava määrä erityiskoulutuksen (alkusammutus, ensiapu, tulityöt) saanutta henkilökuntaa
- turvallisuusohjeet ja valvontavastuut esikoulun ulkopuolella tapahtuvaa opetusta varten on määritelty
- pelastus- ja kriisisuunnitelman mukaisia harjoituksia järjestetään vähintään kerran lukuvuodessa
- uusi henkilöstö perehdytetään turvallisuutta edistävän osion asiakirjoihin ja käytänteisiin.

Perustason lisäksi päiväkodissa tulee olla:

- kriisiviestintäsuunnitelma
- työpisteiden turvallisuus ja turvasuojaus huolehdittu
- henkisen kriisiavun valmiudet
- henkilöturvallisuuden laitetekninen minimitaso

Esikoulun kriisiryhmä

Jokaisella esikoululla on oltava kriisiryhmä, jonka kokoonpano on todettu esikoulun lukuvuosisuunnitelmassa. Kriisityö on luonteva osa esikoulun yhteisöllistä oppilashuoltoa. Esikoulun oppilashuoltoryhmä tai osa siitä voi toimia esikoulun kriisiryhmänä. Ryhmän sisäinen työnjako ja tehtävät on kirjattava lukuvuosisuunnitelmaan. Esikoulun kriisiryhmän toiminnasta sekä mahdollisten kriisitilanteiden toimenpiteistä vastaa päiväkodinjohtaja. Päiväkodinjohtajan ollessa poissa siirtyy vastuu päiväkodin vastuuhenkilölle. Esikoulun kriisiryhmän tehtävä on varautua koko yhteisöä tai sen jäseniä koskettaviin traumaattisiin tilanteisiin.

Käytännössä tämä tarkoittaa seuraavia asioita:

- huolehtia siitä, että esikoulua koskevat tärkeät suunnitelmat ovat ajan tasalla ja että niiden toimivuutta harjoitellaan riittävästi
- organisoida toiminta ja päättää toiminnan laajuudesta kriisitilanteissa vakavuusarvion perusteella. Päiväkodinjohtajan tulee kriisitilanteissa tehdä välitön arvio kriisin vakavuudesta ja tarvittaessa ottaa nopeasti yhteys sivistystoimen kriisiryhmään.

Kuolemantapaus esikoulussa

Asiasta on viipymättä vietävä ensimmäinen tieto päiväkodinjohtajalle, joka tiedottaa siitä henkilökuntaa.

Mikäli kyseessä on lapsen kuolema

- ottaa päiväkodinjohtaja yhteyttä lapsen kotiin, esittää osanottonsa ja kysyy omaisten mielipidettä siitä, kuinka päiväkodissa kerrotaan tapahtuneesta
- päiväkodinjohtaja tiedottaa henkilökunnalle ja varhaiskasvatuspäällikölle tapahtuneesta
- päiväkodinjohtaja informoi koko päiväkotia
- jos kuolemantapaus tapahtuu lomakauden aikana, on syytä pitää muistotilaisuus jälkikäteen
- päiväkoti lähettää surunvalittelunsa lapsen huoltajille kotiin
- lapsiryhmässä käsitellään tapahtunutta ryhmän oman henkilökunnan toimesta (kertominen, valokuva, kynttilä, piirustuksia, laulu, leikki, musiikki)
- mahdollisuus keskustella kriisiryhmän jäsenten kanssa, jotka järjestävät tarvittaessa myös ulkopuolista apua

Jos menehtynyt on henkilökunnan jäsen

- kaikkia esikoulun toimijoita informoidaan tapahtuneesta
- pidetään hiljainen hetki/muistotilaisuus
- keskustellaan tarpeen mukaan ryhmässä, mahdollisuuksien mukaan kriisityöhön erikoistuneen henkilön avustuksella

Jos kuolemantapaus koskee lähiomaista

- yhdessä omaisten ja lapsen kanssa keskustellaan tiedottamisesta
- lapsille järjestetään tilaisuuksia osallistua keskusteluun

Lapsi katoaa päiväkodista

- päiväkodilla on valmis suunnitelma etsinnän järjestämiseksi; kuka osallistuu etsintään, kuka hoitaa muita lapsia. Suunnitelmaan kirjataan myös etsintäalueet karttaliitteineen
- kun lapsen katoaminen huomataan, tulee henkilökunnan nopeasti yrittää muistaa, missä ja milloin lapsi on viimeksi nähty
- päiväkodinjohtajaa informoidaan asiasta välittömästi
- jos lapsi ei löydy sisätiloista tai pihalta, tulee tehdä ilmoitus hätäkeskukseen viimeistään kymmenen minuutin kuluttua katoamisen havaitsemisesta
- lapsen huoltajia informoidaan katoamisesta; näin tehdään myös siinä tapauksessa, että lapsi löytyy nopeasti.

Väkivaltatilanne/väkivallan uhka

Aikuinen, joka tulee tilanteeseen, jossa lapsi käyttäytyy väkivaltaisesti

- pyytää tarvitessaan apua toiselta esikoulun aikuiselta, tarvittaessa toisten lasten avustuksella
- huolehtii siitä, että toiset lapset poistuvat tilanteesta
- pyrkii laillisin keinoin lopettamaan väkivaltilanteen
- vastaa päiväkodinjohtajan informoinnista

Kun tilanne on rauhoittunut, noudatetaan oppilashuoltoryhmän toimintatapaa.

Aseellinen uhka

- hälytä heti poliisi paikalle numerosta 112
- tiedota uhasta eteenpäin päiväkodinjohtajalle ja mikäli mahdollista kaupungin kriisiryhmän jäsenelle
- pyri lukitsemaan kulkuväylät ja ikkunat
- pidä lapset ryhmätilassa ja lukitse tilan ovi
- pysyttele lasten kanssa tilan lattialla poissa ovilta ja ikkunoista ja noudata poliisin ohjeita
- tilanteen rauhoituttua, siirry oppilaiden kanssa kokoontumispaikalle

Pommiuhka puhelimesta

- kuuntele ja kirjoita muistiin soittajan viesti
- tiedota uhasta heti päiväkodinjohtajalle tai kriisiryhmän jäsenelle
- hälytä poliisi paikalle 112
- tyhjennä esikoulu nopeasti pelastussuunnitelman mukaisesti

Pommiuhka sähköpostilla tai tekstiviestillä

- tallenna uhkaus ja säilytä todisteena
- toimi pommiuhkaohjeen mukaan

Vakava onnettomuus tai sairastuminen

Tilanteeseen saapuva aikuinen arvioi tilanteen ja pyrkii selvittämään, mitä on tapahtunut.

Tämän lisäksi hän

- pyytää lisäapua tarpeen mukaan eikä vaaranna omaa tai muiden turvallisuutta
- pyrkii pelastamaan hengenvaarassa olevat ja estämään lisäonnettomuudet
- huolehtii ensiavusta
- välittää tiedon päiväkodinjohtajalle ja poistaa ulkopuoliset henkilöt onnettomuuspaikalta
- ottaa vakavissa onnettomuuksissa heti yhteyden hätänumeroon 112

Koulun henkilökunta tai paikalla oleva terveydenhoitaja antavat ensiavun. Muita hoitotoimenpiteitä tarvitsevat loukkaantuneet toimitetaan terveysasemalle tai sairaalaan ambulanssilla tai taksilla.

Tulipalo

Tulipalon sattuessa sen havainnut tai siitä tiedon saanut aikuinen ilmoittaa kiireesti päiväkodinjohtajalle joka käynnistää pelastussuunnitelman mukaiset toimenpiteet.

6.14 Johtamisen periaatteet, yhteistyö sekä työn- ja vastuunjako kriisitilanteissa ja niihin varautumisessa

Sivistystoimen kriisiryhmä

Tilanteissa, joissa koulun omat resurssit eivät kriisitilanteessa riitä, ottaa päiväkodinjohtaja yhteyden sivistystoimen kriisiryhmään.

Kriisiryhmään kuuluvat

- sivistystoimenjohtaja
- opetuspäälliköt
- varhaiskasvatuspäällikkö
- sen esikoulun päiväkodinjohtaja
- perusturvan edustaja
- johtava kuraattori

Kaupungin kriisivalmiuden johtoryhmä

Vakavassa kriisitilanteessa (aseellinen uhka, tulipalo) on otettava yhteys johonkin kaupungin kriisivalmiuden johtoryhmän jäseneseen.

Kaupungin kriisivalmiuden johtoryhmään kuuluvat

- kaupunginjohtaja
- tekninen johtaja
- johtava lääkäri
- sisäisten palvelujen päällikkö
- Tammisaaren Energian toimitusjohtaja
- Raaseporin Veden toimitusjohtaja
- kaupungin tiedottaja

6.15 Sisäisen ja ulkoisen sekä koulun ja opetuksen järjestäjän välisen tiedottamisen ja viestinnän periaatteet

Päiväkodinjohtaja vastaa pääsääntöisesti tiedottamisesta esikoulussa ja huoltajille. Hän ohjaa henkilöstöä toimimaan rauhallisesti ja harkitsee, onko esikoulun kriisiryhmä

kutsuttava koolle. Hänen on myös arvioitava, mitkä muut asian hoitamisen (tai muun asianosaisuuden) johdosta välttämättömät tahot tarvitsevat viipymättä tietoja.

Tällaisia ovat esim.

- sivistystoimen kriisiryhmä
- kaupungin valmiusjohtoryhmä
- kaupungin muu johto (virkamiehet, luottamushenkilöt)
- huoltajat
- muut esikoulut
- työterveyshuolto

Kännyköiden välityksellä tieto yleensä leviää salamannopeasti ympäristöön. Siksi virallisen tiedottamisen on oltava nopeaa ja luotettavaa, jotta tilanteen kääntyminen kaoottiseksi vältetään. Tietyissä tilanteissa (lähinnä vakavat, akuutit kriisit sekä yleistä mielenkiintoa herättävät tilanteet) on käytettävä myös esikoulun ja kaupungin kotisivuja. Tällöin toimitaan yhteistyössä kaupungin tiedotushenkilöstön kanssa ja sovitaan tapauskohtaisesti tiedottamisen työnjaosta. Näin taataan päiväkodinjohtajalle edellytykset toimia esikouluyhteisönsä turvana.

Onnettomuustilanteissa tiedottamisen hoitavat poliisi ja pelastusalan viranomaiset. Tiedotus pyritään alusta lähtien hoitamaan järjestelmällisesti. Medialle tulee (tapauskohtaisesti) osoittaa tarkoituksenmukainen paikka, josta tiedottaminen hoidetaan.

6.16 Miten psykososiaalinen tuki ja jälkihoito järjestetään

Psykososiaalinen tuki ja jälkihoito suunnitellaan esikoulun oppilashuoltoryhmässä.

Suunnitelmaan perehdyttäminen ja siitä tiedottaminen henkilöstölle, oppilaille, huoltajille ja yhteistyötahoille

Suunnitelma menettelytavoiksi äkillisissä kriiseissä ja uhka- ja vaaratilanteissa esitellään ja siitä keskustellaan jokaisen lukuvuoden alkaessa

- henkilökunnan kesken
- ja
- lasten kanssa.

Huoltajille annetaan tietoja esikoulun menettelytavoista äkillisissä kriiseissä ja uhka- ja vaaratilanteissa ja siitä, miten tiedottaminen koteihin sellaisissa tilanteissa järjestetään.

Kriisisuunnitelman arviointi ja päivittäminen

Suunnitelma menettelytavoiksi äkillisissä kriiseissä ja uhka- ja vaaratilanteissa päivitetään jokaisen lukuvuoden alussa. Kaupungin oppilashuoltoryhmä seuraa suunnitelman ajankohtaisuutta kokouksissaan. Päiväkodinjohtajan tehtävä on huolehtia, että esikoulua koskevat suunnitelmat ovat ajan tasalla ja että perehdyttäminen ja harjoittelu hoidetaan. Tämä tehdään yhteistyössä palo- ja pelastusviranomaisten kanssa. Suunnitelmien mukaisia harjoituksia on järjestettävä vuosittain.

Kriisisuunnitelman seuranta

Kaupungin oppilashuoltoryhmä seuraa, että kriisisuunnitelmat ovat ajanmukaisella tasolla ja että ne päivitetään jokaisen lukuvuoden alussa.

6.17 Yksilökohtaisen oppilashuollon järjestäminen

Yksilökohtaisella oppilashuollolla tarkoitetaan lapselle annettavia neuvolaterveydenhuollon palveluja, oppilashuollon psykologi- ja kuraattoripalveluja, sekä yksittäistä lasta koskevaa monialaista oppilashuoltoa.

Yksilökohtaisen oppilashuollon tavoite on seurata ja edistää lapsen kehitystä, terveyttä, hyvinvointia ja oppimista kokonaisuutena. Tärkeää on myös taata varhainen tuki ja ennaltaehkäistä ongelmia. Lapsen yksilölliset edellytykset ja tarpeet tulee huomioida niin oppilashuoltoa suunniteltaessa kuin esikoulun arjessa. Lapsen oman mielipiteen yksilökohtaista oppilashuoltoa suunniteltaessa ja toteutettaessa tulee muodostaa pohjan oppilashuoltotyölle, lapsen ikä, kehitystaso ja yksilölliset edellytykset huomioon ottaen.

Yksilökohtainen oppilashuolto perustuu aina lapsen, sekä huoltajan suostumukseen.

Huoltajalle on ilmoitettava, mikäli lapsi ohjataan oppilashuollon palveluihin. Huoltajalla ei ole oikeutta kieltää lapselta oppilashuollon palveluja, eikä asiantuntijaryhmän kokoontumista lapsen kanssa, mikäli lapsi tätä haluaa.

Kun arvioidaan, että on syytä kutsua koolle monialainen asiantuntijaryhmä, keskustellaan tästä huoltajan kanssa, jolta pyydetään kirjallista suostumusta ennen koollekutsumista. Huoltajan kieltäessä asiantuntijaryhmän koollekutsumisen, on syytä harkita lastensuojeluilmoituksen tekemistä.

Yksilöllisesti suunnatut oppilashuollon palvelut toteutetaan mahdollisimman pienessä asiantuntijaryhmässä, joka kootaan aina tapauskohtaisesti. Asiantuntijaryhmän kokoa se oppilashuollon tai esikoulun henkilökunnan jäsen, jonka tehtäviin asian selvittely työtehtävien perusteella kuuluu.

Kun yksittäistä lasta koskevaa asiaa käsitellään asiantuntijaryhmässä, tulee seuraavat asiat kirjata:

- lapsen nimi, henkilötunnus, kotikunta ja huoltajat,
- kokoukseen osallistujat ja heidän ammattinsa / asemansa,
- mitä asia koskee,
- kenen aloitteesta asiaa käsitellään,
- aikaisemmat tukitoimet, sekä päätös jatkotoimenpiteistä perusteluineen
- kuka vastaa toteuttamisesta ja seurannasta.

Yksilöllisen oppilashuollon dokumentointi tehdään oppilashuoltorekisteriin. Ryhmän vastuuhenkilö kirjaa tiedot, jotka ovat välttämättömiä yksilöllisen oppilashuollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi. Myös muut ryhmän jäsenet voivat tehdä merkintöjä rekisteriin. Kirjaukset tehdään sillä tavalla, että lapselle muodostuu aikajärjestyksessä etenevä oma henkilörekisteri. Rekisterinpitäjän on nimettävä rekisterille vastuuhenkilö.

Vastuuhenkilö määrittelee tapauskohtaisesti käyttöoikeudet sanottuun rekisteriin tallennettaviin tietoihin. Henkilörekisteriä käsitellään salassapitosäännöksiä noudattaen ja säilytetään paloturvallisessa lukitussa kaapissa

Yksilökohtaisen oppilashuoltoasian vireille tulo kuvataan seuraavassa kaaviossa:

Yksilökohtainen oppilashuolto; menettely

1. Kun varhaiskasvatuksen opettaja on huolissaan yksittäisen lapsen hyvinvoinnista, hän keskustelee pääsääntöisesti suoraan huoltajan kanssa.
2. Keskustelussa huoltajan kanssa varhaiskasvatuksen opettaja ohjaa hänet terveydenhoitajan, kuraattorin tai psykologin luo
⇒ Varhaiskasvatuksen opettaja kirjaa päivämäärän, jolloin lapsi on ohjattu oppilashuoltopalveluihin. Jos lapsen huoltaja kieltäytyy oppilashuoltopalveluista, tämä kirjataan.
3. Lapsi käy terveydenhoitajan, kuraattorin tai psykologin luona. Terveydenhoitaja, kuraattori tai psykologi kirjaa lapsen käynnin omaan ammattirekisteriinsä
4. Keskustelussa lapsen tai huoltajan kanssa terveydenhoitaja, kuraattori tai psykologi arvioi tarvitaanko oppilashuollon palveluja yli oman ammattialan. Yhteisymmärryksessä huoltajan kanssa ko. oppilashuollon ammattihenkilö kutsuu koolle asiantuntijaryhmän lapsen hyvinvoinnin tueksi.

Asiantuntijaryhmä kokoontuu lapsen ja huoltajan kirjallisella suostumuksella (katso lomake). Yhdessä lapsen ja yleensä huoltajan kanssa päätetään muista asiantuntijaryhmän jäsenistä. Lapsen ja huoltajan suostumuksella voivat myös tarvittavat ulkopuoliset yhteistyötahot tai lapsen läheiset osallistua.

⇒ Asiantuntijaryhmä nimeää keskuudestaan vastuuhenkilön, joka huolehtii yksilökohtaisen oppilashuoltotyön kirjauksista ja asiantuntijaryhmän koolle kutumisesta.

Oppilashuoltosuunnitelman toteuttaminen ja seuranta

Kaupungin oppilashuoltoryhmä seuraa, että oppilashuoltosuunnitelmat laaditaan paikallisen opetussuunnitelman ja esikoulun lukuvuosisuunnitelman välistä työnjakoa noudattaen (sivu 49). Esikoulujen lukuvuosisuunnitelmat opetussuunnitelmaosioineen hyväksytään viimeistään kesäkuussa ennen uuden lukuvuoden alkamista. Tämän jälkeen esikoulun oppilashuoltoryhmä päiväkodinjohdajan johdolla päivittää sisällön. Esikoulun oppilashuoltoryhmä päättää, miten päivityksessä tarvittava informaatio kerätään.

**ESIKOULUJEN OPPILASHUOLTORYHMIEN MATRIISI
OPPILASHUOLTOPALVELUJEN SAATAVUUDEN ARVIOIMISEKSI JA
ARVIOINNIKSI**

ARVIO, pvm _____ kk _____ vuosi _____

ESIKOULU: _____

ARVIO, pvm _____ kk _____ vuosi _____

	kuraattoripalvelut	psykologipalvelut	neuvolapalvelut
Tämänhetkinen saatavuus (h/vk tai pv /vk)			
Palvelujen tarve (h/vk tai pv /vk)			
perustelu			
Arvio oppilashuollon palveluiden ulkopuolelle jääneiden lasten määrästä ?			
Tämänhetkiset työpanokset			
Toivotut työpanokset			
perustelu			
Toivotut muut palvelut (lastensuojelu, perhetyö tms.)			
Oppilashuoltoryhmän kokoontumistiheys (h/vk/kk)			

Saamatta jääneet, ennaltaehkäisevää työtä edistävät palvelut:

Muuta: _____